Bat. Gen.
XI
J 2 44

ATCHIN

EN DE

ATCHINEEZEN.

KONINKLIJK
KITLV

Uitgave van K. van Hulst te Kampen.

Rp. 292.900,-

XXI 124
XXI, 1244

ATCHIN

EN DE

ATCHINEEZEN.

Een Volksboekje,

DOOR

ALOF.

KAMPEN. — K. VAN HULST,
1873.

BAT. GENOOTSCHAP VAN KUNSTEN

EEN WOORD VOORAF.

De oorlogsverklaring van onze regeering aan den Sultan van Atchin heeft door gansch Nederland een diepen indruk gegeven. De onverwachte tijding dienaangaande veroorzaakte bij velen een spanning, die niet van overdreven ongerustheid was vrij te pleiten. 't Geweld en de rampspoeden des oorlogs zijn ook nog te versch in 't geheugen, dan dat ze den stillen, vreedzamen burger niet diep zouden treffen. Onbekendheid met onze Oost-Indische Bezittingen en vaak het besef hoe vele dierbare betrekkingen aldaar gevestigd zijn, gaven hier en daar voedsel aan overdreven angst. De berigten van aanvankelijke mislukking, hoe smartelijk ook, maar voorshands veel te bloedig gekleurd, droegen hiertoe 't hunne bij.

Zal ons, — afstammelingen als wij zijn van een ondernemend en krachtig heldenvolk, — de eerste neder-

laag reeds ontmoedigen? — Dan mogt de schaamte over zulk een verbastering van Neêrlands alouden heldengeest waarlijk wel grooter zijn dan de droefheid over 't geleden verlies!

Zullen wij de ongunstige berigten uitspinnen tot tafereelen van de diepste smart? en doen strekken tot opwekking van moedeloosheid en ontevredenheid, — tot aanstoking van partijschap, zoo mogelijk tot omverwerping van het tegenwoordig landsbestuur? — Dan zou onze vaderlandsliefde waarlijk aan veel bedenking onderhevig zijn en onze trouw niet minder zwart verdienen geteekend te worden als van hen, die er geen been in vinden overeenkomsten te minachten en traktaten te schenden, zonder dat de wederpartij daartoe direct of indirect aanleiding gaf.

Neen, wij achten 't beter kennis te verspreiden aangaande onze Indische Bezittingen, waaraan onze geschiedenis, onze welvaart, ons volksbelang zoo nauw verbonden zijn, — maar welke kennis nog zoo veel te wenschen overlaat. Met name geldt dit van het schoone Sumatra en het onafhankelijk gebied der Atchineezen, waarop thans aller oog gevestigd is.

Is het bovendien niet van belang te achten, dat de aanleiding tot den oorlog met dezen Staat in helder licht gesteld worde, opdat elk Nederlander, die onpartijdig oordeelen kan en wil, zich overtuige van het

regt, het belang en den hoogst vermoedelijk gunstigen afloop van dezen oorlog?

„Kennis is magt"; deze levensspreuk van den nieuwen tijd is ook in dit opzigt ten volle waar. Met haar zal menig dwaalbegrip, ook in dezen, wegvallen, — menig vooroordeel wijken, menig misverstand opgelost worden. Zoo zal voor hen, die het waarachtig belang van den Staat tegenwerken door onheilig vuur op het altaar te brengen, den diep te verachten weg der zelfzucht worden versperd. Zoo zal steun worden gegeven aan 's Lands Hooge Regeering, die kampend met menig verouderd begrip ten aanzien van 't beheer onzer koloniën, regtmatig aanspraak heeft op de medewerking van weldenkenden, die met haar in de ontwikkeling van volksdeugd en volkskracht het duurzaam geluk des vaderlands zien. Zoo zal eendragt, die magt geeft, ook aan de hoogst belangrijke expeditie, die te wachten is, worden bevorderd: wijl Nederland dan te meer zijn gezag handhaven, den lang verduurden hoon bestraffen en den vrede bewerken zal, dáár, waar thans de eer onzer vlag wordt aangerand en onzen invloed trouweloos miskend.

De schrijver van dit werkje heeft getracht in korte trekken een goed denkbeeld te geven van Sumatra en zijne bewoners, meer bepaald van Atchin en de Atchineezen, — van de aanleiding tot den oorlog en Neêrlands regt en verpligting tot dezen strijd, opdat voornamelijk

zij, die weinig gelegenheid hebben uitvoerige nieuwsbladen te lezen of uitgebreide werken te raadplegen, over een en ander meer juist leeren oordeelen en dus min of meer gevrijwaard om door dwaze en partijdige mededeelingen en oordeelvellingen dezer dagen te worden misleid.

Moet het verder belangrijk worden geacht dat het nieuws van den dag en de teekenen der tijden dienstbaar worden gemaakt aan volksontwikkeling, volksbeschaving, volksgeluk: — de schrijver zal zich ruim beloond achten, wanneer deze bladzijden hiertoe, naar zijn wensch, een steentje mogen aanbrengen!

Sumatra en zijn bewoners.

Sumatra is na Java het meest uitgestrekte eiland van den Oost-Indischen Archipel. De oude Hindoes noemden het Rajata (Zilvereiland) en de Arabieren, die er de leer van Mahomed overbragten, Srimata, (het Gelukkige). De Inlanders heeten het wel Poelo Benapi of het Vulkaaneiland.

Sumatra ligt zuidwestelijk van de vaste kust van Indië, westelijk van het eiland Borneo, noordwestelijk van Java. Het wordt omringd, noordwaarts beginnend, door de Golf van Bengalen, de straat van Banka, de Javasche zee, straat Soenda en de Indische zee.

Het ligt in de rigting van het noordwesten naar het zuidoosten en heeft zoo eene lengte van 310 uren gaans, bij eene gemiddelde breedte van 80 uren. De grootte wordt gerekend op 8500 □ mijlen.

Ten einde van Sumatra's grootte, bij vergelijking,

een beter denkbeeld te kunnen vormen, zij hier herinnerd dat van Nederland de grootste lengte is 60 uren gaans, en de grootste breedte 36 uren, bij eene oppervlakte van 596 □ mijlen.

De bevolking van Sumatra bedraagt ongeveer 3 millioen, dat is geen 400 zielen per vierkante mijl. Dat de bevolking, in vergelijking met ons vaderland, zooveel kleiner is, (Nederland telt nagenoeg 6300 bewoners per vierkante mijl) wordt toegeschreven aan het veelvuldig gebruik van opium, de verwoestende oorlogen, de veelwijverij en het verkoopen van kinderen aan slavenhandelaars.

Het klimaat is op Sumatra, voor een tropisch gewest, vrij gematigd. Dit geldt evenwel niet van de lage stranden, bergpassen en zandvlakten, waar de hitte vrij hevig kan zijn. De hoogstgelegen streken zijn koel en frisch; zoo zelfs dat de bergbewoner 's ochtends vaak zijn vuurtje stookt. De westkust wordt voor ongezonder gehouden dan de oostkust.

Sumatra wordt in zijn geheele lengte door gebergten doorsneden. Deze zijn digt aan de westkust gelegen, maar van de oostzijde verre verwijderd. De hoogste berg is de Sengalang, (10000 voet) in de Padangsche Bovenlanden. Verder zijn merkwaardig: de Ophir of Passaman (9300 voet) de Merapi, met drie kraters, de Bolkit-Kaba, waarvan de vreesselijke uitbarsting in 1833 geweldige verwoesting aanrigtte.

De westkust van Sumatra is zeer rotsachtig en wordt door de zee afgeschuurd. De oostkust is vlak en wordt door landaanwinning gedurig uitgestrekter. Dit blijkt vooral uit de ligging der stad Palembang die, volgens de overlevering, oorspronkelijk aan zee gelegen was, niet verre van de uitwatering van de rivier de Moesie, welker uitstrooming thans ruim 20 uren van de stad verwijderd is.

Behalve de Moesie of Palembang zijn aan de oostkust de rivieren de Toelang-Bawang, de Djambi, de Indragiri en de Siak en aan de westzijde de Singkel, de Taboejong, de Indrapoera, de Moko-Moka, de Benkoelen en de Padang-Goetji merkwaardig.

't Is zeer natuurlijk dat in een land, zoo bergachtig als Sumatra, onderscheidene bergmeeren gevonden worden. Als zoodanig zijn 't meest merkwaardig: het meer Singkara, lang 6600 en breed 3600 meter. Het ligt, even als het meer Danau-Pasaman, nagenoeg onder de linie. De meeren Danau-Korintie en Danau-Pau, zuidelijker gelegen, zijn bekend door de prachtige natuurtooneelen der oevers.

Sumatra is een door de natuur rijk bedeeld eiland. Reeds de benamingen, onder welke 't bij de vroegere bewoners bekend stond, als b. v.: Zilvereiland en het Gelukkige eiland geven te kennen dat de schatten van het rijk der delfstoffen hier zeer menigvuldig zijn. Men

heeft hier dan ook goud, in groote hoeveelheid, zilver, koper, tin, ijzer, steenkool, verfstoffen, versteeningen, minerale wateren, koralen, enz. Ons Gouvernement zond derwaarts natuuronderzoekers, die in de Padangsche Bovenlanden ettelijke nieuwe goudmijnen, in Doelo-Doelo diamantgroeven, in Rauw groote klompen zilvererts, in Benkoelen en Tapanoeli rijke tin- en steenkoolmijnen, bij Singkel en Baros parelbanken hebben ontdekt.

Sumatra is ongetwijfeld door vulkanische werking van de ingewanden der aarde, wier kracht daar nog niet heeft opgehouden, ontstaan; — door aanslibbing is het voor een groot gedeelte met een vruchtbaren bodem verrijkt; de grond wordt er door schoone rivieren doorsneden en uitgestrekte meeren bevochtigen mede de dorstige velden; door hooge ligging en zeewinden wordt de warmte er getemperd. Zulk een grond kan niet anders dan hoogst vruchtbaar zijn. — De voortbrengselen van het plantenrijk zijn dan ook zeer menigvuldig. Uitgestrekte rijstvelden, die, bij behoorlijke besproeijing en overstrooming aan geen bemesting behoefte hebben, zijn nergens schooner te vinden. Koffie, suiker, indigo, thee, specerijen enz., zijn de bekende produkten voor de Europesche markt. Voor allerlei kultuur biedt de grond geschiktheid aan. De kokosnoot- of klapperboom en de aroengpalm leveren een voedzaam

merg, goede suiker en verfrisschenden wijn of toeak. De kapas- en kapokboom geven massaas katoen. Voorts heeft men menigvuldig katjang-(boonen) soorten, de nuttige bamboes, de pinang, zeer schoone houtsoorten, ook voor den scheepsbouw. De sirie, gember en kardamon vervullen vele behoeften van den inlander, en de smakelijkste tropische vruchten, sappiger nog dan op Java, vooral de manggoestan, verkwikken het dorstende gehemelte.

Zij, die de beroemde „Artis Natura Magistra", te Amsterdam, bezocht hebben, zullen bereids opgemerkt hebben dat ook de dierenwereld op Sumatra rijk vertegenwoordigd is. Men vindt er olifanten, rhinocerossen, tijgers, rivierpaarden, tapirs of olifantszwijnen, steenbokken, luiaards, buffels, runderen, kleine herten of reebokjes, apen, miereneters, ratten, en muizen. Prachtige vogels verlevendigen er de natuur, zooals: koewangs of faizanten, argussen, met staarten van 3 el lengte, junovogels of lampongsche pauwen, die ontembaar zijn, casuarissen, rhinoceros — of neushoornvogels, ooijevaars; maar kalongs en andere vleermuizen zijn ook niet zeldzaam. Verder zijn hier zaagvisschen, kitangs of leervisschen, zalmen, tongen, zeepaardjes, kreeften, garnalen, aliekruiken, oesters, mosselen, schoone koralen; — krokodillen, leguaans schildpadden, kikvorschen, bloedzuigers, zijdewormen, enz.

Sumatra wordt gevoegelijk verdeeld in twee deelen, zijnde

I. De landen, welke door ons Gouvernement worden bestuurd.

II. De Onafhankelijke Staten.

Tot de eerste behooren:

1. De Adsistent-Residentie Padang, (hoofdstad Padang) met de 6 districten Bahang, Troessan, Padang, Pahoe, Kotta-Iengnga en Saliedo-Kétjiel. Dit gewest is klein van omvang en ligt aan de westkust van het midden des eilands, tegenover het eiland Mantawai.
2. De Residentie de Padangsche Bovenlanden, noordelijk van Padang, (hoofdstad Priaman) Tot deze Residentie behooren: Priaman, de Vijftig Kotta's, Agam, Tanah-Datar, de Dertien Kotta's en Batjepoe.
3. De Residentie Ayer-Bangies, (hoofdstad Ayer-Bangies) hebbende de Padangsche Bovenlanden ten zuiden, Atchin ten noorden en Siak ten oosten.
4. De Adsistent-Residentie Indrapoera, met de hoofdstad van dien naam, ligt mede aan de westkust, met de Padangsche Bovenlanden ten noorden en Benkoelen ten zuiden.
5. De Adsistent-Residentie Benkoelen, (hoofdstad Benkoelen) vormt het zuidwestelijkste deel van Sumatra, heeft ten noorden Indrapoera, oostelijk

Palembang, zuidoostelijk de Lampongsche Districten. Zij wordt verdeeld in de 2 districten Benkoelen en de Ommelanden.

6. De Residentie der Lampongs, met de hoofdplaats Tarabangio, is het zuidelijkste deel van Sumatra en paalt aan Bencoelen, Palembang en de zee, en bevat de 2 hoofdafdeelingen: de Boven-Districten en de Beneden-Districten.

7. De Residentie Palembang, (hoofdstad Palembang) ligt op de zuidoostkust en grenst noordwestelijk aan Indragieri, zuidelijk aan de Lampongs, westelijk aan Benkoelen en overigens aan zee. Zij wordt afgedeeld in: de Palembangsche Benedenlanden en Djambi.

8. De Residentie Indragieri, (hoofdplaats Ringat) paalt aan Djambi en de onafhankelijke landschappen Korintjie en Kampar.

De onafhankelijke staten van Sumatra zijn de volgende:

1. Atchin, met de hoofdstad Atchin.
2. Siak, met de hoofdstad Siak, aan de oostkust. Dit Rijk strekt zich uit van de Baai van Rakan tot de Residentie Indragieri en heeft Straat Malakka ten noordwesten, het rijk Menang-Kabou in het westen, de Chineesche zee ten oosten.
3. Het vorstendom Kampar, met de hoofdplaats Palalawang, zuidoostelijk van Siak.

4. Het koningrijk Manang-Kabou, (hoofdstad Pagar-Oedjong) liggende in 't midden des eilands, tusschen de Battalanden, Siak, Djambi en Indrapoera.
5. De kleine, min bekende landschappen: Korintjie, Serampes, Soengestenang, Moesie en Pasummah, zijnde gelegen in 't midden van het zuidelijk gedeelte van Sumatra, tusschen Djambi, Palembang en Benkoelen, boven de Lampongs.

Na deze dorre opgaaf van de landschappen, welke Sumatra bevat, maar die tot regt verstand van den te wachten strijd welligt niet onbelangrijk is, gaan wij over tot de beschouwing van 's eilands bewoners, met uitzondering voorshands van de Atchineezen, welk volk in het volgende hoofdstuk meer bepaald onze aandacht zal bezig houden.

De kusten van Sumatra zijn het digtst bevolkt, 't geen zeer natuurlijk is, wijl die een veel herbergzamer verblijfplaats aanbieden als de gebergten in 't midden des lands en meer geschikt zijn om in 't levensonderhoud te voorzien.

De bewoners behooren grootendeels tot het maleische ras, en zijn in verschillende stammen onderscheiden. Overigens vindt men op Sumatra overblijfselen van Papoesnegers, in het binnenland eenige blanke stammen en verder Europeanen, Arabieren en Chineezen,

die zich aldaar uit handelsbelang gevestigd hebben.

De bewoners der noordelijke helft van Sumatra, dat onafhankelijk is van Europeesch gezag, verdeelt men hoofdzakelijk in Atchineezen, Maleijers en Batta's. De westkust wordt bewoond door de Redsjangs, het zuiden door de Lampongs.

De Maleijers worden geacht afstammelingen te zijn van de zuidelijke, oorspronkelijke bewoners des eilands. Dat hunne zeden en gewoonten merkbaar veranderd zijn, wordt toegeschreven aan den invloed van andere stammen en aan den handel met de bewoners van den Archipel. Zij munten boven de Atchineezen uit in vernuft en zijn minder lui. Van zeer schadelijk gevolg waren voor hen ook de gedurige invallen en nederzettingen der zeeroovers.

De Batta's, die in de binnenlanden wonen, schijnen een oorspronkelijk, althans minder verbasterd volk te zijn. Zij hebben hun eigen taal en schrift. De bouw hunner huizen, hunne handwerken, vooral het smeden van krissen en klewangs, en hunne bekwaamheid in den landbouw getuigen van gunstige verstandsontwikkeling. Afgrijsselijk nogthans is de gewoonte der noordelijke Batta's om krijgsgevangenen, slaven en somtijds ook oude menschen ter slagtbank te voeren, en zich aan hun vleesch te verlustigen! — Gelukkig is deze kanibaalsche gewoonte aan de oostkust zeldzamer en

komt zij, door den beschavenden invloed van het Nederlandsch Gouvernement, onder wiens bescherming zich de zuidelijke Battalanden in 1821 gesteld hebben, niet meer voor.

De Batta's zijn forscher van ligchaamsbouw dan de Maleijers en Atchineezen. Zij kleeden zich met een korte wijde broek, een stuk lijnwaad om de heupen en een doek om het hoofd. De vrouwen dragen monsterachtige houten- of metalen ringen in de ooren, zoodat de oorbellen tot bijna de schouders worden uitgerekt.

Der Batta's godsdienst is een heidensche geestenvereering, welligt van de Brahmannen oorspronkelijk. Afgodendienaars, in bepaalden zin van dit woord, schijnen ze niet te zijn.

De wilde Batta's, opgesloten in hunne dorpen, die zij nauwelijks durven verlaten, uit vrees voor de booze geesten en voor elkander, zijn in de hoogste mate onrein van zeden. Zelfs de Nederlandsche regeering heeft in al die jaren hun kanibalisme niet kunnen vernietigen; — alleen beperken.

Het begraven hunner dooden, altijd op heuveltoppen, geschiedt met feestelijke plegtigheid en steeds zijn ze met diepen eerbied vervuld voor hunne afgestorvenen.

De Redsjangs, die, gelijk is aangemerkt, de westkust, met name de westelijke hellingen der bergen bewonen,

hebben een kleine regelmatige gestalte, bijna blanke gelaatskleur en blinkend zwart haar, 'twelk de vrouwen soms tot op den grond laten nederhangen of ook wel sierlijk op de kruin zamenvlechten. De meisjes binden het veelal op in een net, van achteren toegeregen. Hare schoone, witte tanden worden zwart geverwd of verguld.

De mannen toonen voor hun baard weinig eerbied, want ze trekken dien uit. Maar respect hebben ze voor de nagels van den pink en middelvinger, die ze steeds laten groeijen en schitterend rood verwen.

Aan de kinderen worden, reeds kort na de geboorte. neus en hoofd plat gedrukt.

De kleeding, waarvan de stof veel op leder gelijkt, wordt vervaardigd uit de schors van den katoenboom. Ze dragen een bovenkleed en gesloten vest zonder mouwen en een witten doek om het hoofd gewonden, die, wanneer ze op reis zijn, vervangen wordt door een tulband of hoed met breeden rand.

De Redsjangs voeden zich met rijst, vleesch van buffels, geiten en gevogelte. Vogelnestjes en tripang behooren tot de lekkernijen. Water is hun eenige drank. Zij wonen in houten huizen, die 10 à 12 voet hoog, met palmbladen gedekt en veelal met beeldhouwwerk versierd zijn.

Het huisraad is zeer eenvoudig. Matten, om op te

slapen, kleine tafels, waar rondom men op de hielen zit, en uitgehoolde kalabassen, ziedaar alles!

Het karakter der Redsjangs toont een mengeling van goed en kwaad. Hun gastvrijheid, matigheid, zachtaardigheid, schranderheid, ernst, beleefdheid en kiesche waardeering der schoone kunne stellen menig christenmensch in de schaduw. Tegenover deze deugden staan evenwel verregaande traagheid, morsigheid, wispelturigheid, speelzucht en achterdocht, welke laatste niet zelden ontaardt in de hevigste verbittering en wraakzucht. Zij beminnen muziek, zang en dans.

Hunne dorpen, als in ons land, meestal op hooge gronden gelegen, zijn aan rivieren en meeren aangelegd, worden door vruchtboomen overschaduwd en hebben een vierkant plein, waarop het gemeentehuis staat. Dit plein is 's avonds de verzamelplaats der dorpsgenooten; daar wordt op de kalintang, (een raam met klokjes en op een harmonika gelijkend) de gong, (soort van klok) soelin, (maleische fluit) en de serdoen (bamboesfluit) muzijk gemaakt; daar wordt door 5 of 6 jonge meisjes een elegante dans uitgevoerd, die dan de bevalligste houdingen aannemen en hare salendongs of schwals onderwijl zeer bevallig weten te verschikken.

Opmerkelijk zijn ook de pantoens, waarmede men zich vermaakt en die zekeren smaak voor dichtkunst doen kennen. Deze pantoens n. l. zijn vierregelige vers-

jes, waarvan de twee eerste regels gewoonlijk een zinspreuk, vraag of raadsel — en de twee laatsten de toepassing, het antwoord of de oplossing behelzen. Een persoon zingt de eerste en een ander de tweede helft. Zoo bij openbare vermakelijkheden als in den gezelligen kring wordt van deze pantoens veelvuldig gebruik gemaakt, en de jongeling, die hierin goed t' huis is, heeft te meer kans zich bij het meisje zijner keus bemind te maken. Als voorbeeld van zoo'n pantoen, waaruit het oostersch karakter duidelijk spreekt, diene het volgende:

„De diamant is op de aarde gevallen,
Maar, hoewel midden in het gras liggend,
blinkt hij toch gestadig voort.
Uwe liefde is als de dauw op de bloemen;
Zij verdwijnt bij de eerste stralen der zon.

De Redsjangs zijn bekwaam in 't vervaardigen van gouden-, zilveren-, ijzeren- en houten kunstwerken en aardewerk, bouwen hun schepen, zelfs galeijen, met geschut uitgerust, en smeden hunne wapenen. Jagt en visscherij zijn bij hen zeer geliefd. De vrouwen verstaan de kunst van naaijen en breijen en weten dus hare katoenen en zijden stoffen tot doeltreffende kleedingstukken te verwerken.

Uit een en ander blijkt dat deze volksstam zeer vatbaar is tot de aanvaarding der vruchten van meerdere-

beschaving. Moge deze haast doorbreken met meerdere kracht! Deze wensch is te natuurlijker bij de wetenschap hoezeer de Redsjangs nog in kennis en kunst ten achter zijn. Hun schrift, naar dat der Batta's gelijkend, is nog onvolkomen en gebrekkig. Alleen door overlevering, meestal zingende medegedeeld, worden de hoofdtrekken van hunne geschiedenis voor den nakomeling bewaard. Hun godsdienst is eenvoudig heidensch, min of meer overeenkomstig de rigting van Brahma. De Islam begint er veld te winnen; een spoorslag voor Christenen, om dit veld toch met meer moed en inspanning te bewerken!

Eindelijk rest ons nog iets over de Lampongs mede te deelen. Gelijk is opgemerkt bewonen dezen het zuiden des eilands.

Naar den vorm van hun gelaat zou men hen de Sumatrasche Chineezen kunnen heeten. Hun huidkleur is meer licht dan donker en vele vrouwen munten uit door schoonheid. De Lamponger, traag, trotsch, arglistig en verraderlijk, als hij is, kenmerkt zich verder door onverschilligheid jegens zijne overheden, door bloeddorst en roofzucht. De huizen bouwen ze op palen van ijzerhout. De dorpen tellen gewoonlijk een gering aantal gebouwen, want elk huis bevat onderscheidene kleine vertrekken, die door zoo vele huisgezinnen wor-

den bewoond en allen op ééne galerij uitkomen. Schier elk dorp heeft een gemeentehuis of pandoppo, zijnde een overdekte zaal, slechts van een vloer en dak voorzien. Hier behandelt men de dorpsbelangen en worden de vreemdelingen volgens de gebruiken des lands ontvangen.

Vroeger was de heidensche —, thans is er de Mahomedaansche godsdienst de heerschende. Nog altijd zijn ze, als hunne voorouders, in kasten verdeeld.

De vrouwen worden er wel verkocht van 60 tot 150 rijksdaalders en soms tot nog hoogeren prijs. Men noemt dien verkoopsprijs joejoer. Wanneer de vader of eenig ander de joejoer schuldig gebleven is, dan zijn de erfgenamen aansprakelijk. Men erft daarentegen ook hunne vrouwen, zoodat iemand, 'tgeen meermalen geschiedt, zijn eigen moeder of grootmoeder tot vrouw bekomt.

Elke misdaad, zelfs moord en doodslag, kunnen worden afgekocht, tegen een prijs die hooger is naarmate de kaste aanzienlijker is, tot welke de verslagene behoorde. Meermalen moet evenwel de bloedwraak de geschonden rekening vereffenen. De hebzucht neemt overigens, zoo bij hoogere als lagere kasten, veelmaal verraad en moord te baat, om zich wederregtelijk met de bezittingen van rustige dorpsbewoners te verrijken. Meer dan eens geschieden zelfs die invallen tot het plegen van men-

schenroof, opdat de wegvoering in slavernij goud in handen spele van den woekeraar, — stamgenoot — en broeder! —

Na dit overzigt, 'tgeen tot de beoordeeling van Atchin en zijne bewoners eenig licht kon geven, gaan wij over dit veel besproken land en volk meer van nabij te beschouwen.

Atchin en de Atchineezen.

Volgens de oudste overleveringen der inboorlingen was het Rijk van Menang-Kabou het eerst bewoonde gedeelte van Sumatra. Hoewel de berigten dienaangaande, uit den aard der zaak, zeer onzeker zijn, schijnt toch dit rijk zeer magtig te zijn geweest. De Maleijers houden het voor de wieg huns volks.

Het middelpunt van dat voormalig gebied zou op de hoogte van het tegenwoordige Padang-Padjang, hoofdplaats van het district Tanak-Datar, gelegen zijn.

Dit rijk, waarvan eens de toenmalige beschaving tot de omwonende volksstammen uitging, had ook Atchin, als stadhouderschap, onder zijn gebied. Maar Atchin scheidde zich, ('t is onzeker wanneer), gelijktijdig met Siak, af en vormde een afzonderlijk rijk.

Te midden van de 17 eeuw was Atchins gebied het meest uitgestrekt. Al de landschappen aan de kust,

zooals Pedir, Sumorlanga, Riah, Passanga, Pasi, Langkat, Dili, Batoe-Bara, Assarahan en Rakan waren onderworpen. Zelfs Siak, Kampar en Indragieri moesten bukken voor de heerschappij van Atchins Sultans of Koningen, en de geheele westkust tot Indrapoera met eenige gewesten van het schiereiland Malakka hun gehoorzamen.

De willekeur dier magtige Vorsten, hun wanbestuur en wreedheid waren evenwel zoovele oorzaken dat vele stammen, het ondraaglijk juk der Atchineezen afwierpen en zich onder maleische Sultans stelden. Andere stammen, die thans nog tot het gebied van Atchin worden gerekend, erkennen slechts in naam des Sultans heerschappij.

Het tegenwoordige rijk van Atchin, gelijk bekend is, het noordelijkste van Sumatra, wordt begrensd ten noorden door de Golf van Bengalen, ten noordoosten en oosten door de straat van Malakka, ten zuiden door de Nederlandsche districten Siak en het vaak betwiste rijkje Troemon en ten westen door de Indische zee.

In weerwil der afbrokkeling van dit eens zoo uitgestrekte rijk, schat men zijne grootte nóg op 900 vierkante geographische mijlen. Dit is omstreeks anderhalf maal de grootte van ons vaderland.

't Getal inwoners wordt door sommigen begroot op 2 millioen zielen. Maar dit getal is ongetwijfeld te hoog

gesteld en, bij algeheel gemis van zekere berigten in dit opzigt, voor 't minst niet te vertrouwen. In verhouding van de grootte tot die van geheel Sumatra kan men de bevolking van het Atchineesche rijk niet hooger schatten dan 360000 zielen.

De luchtgesteldheid is, altijd in aanmerking genomen dat het tot de heete luchtstreek behoort en slechts van 0°.25′ tot 0°.58′ noorderbreedte heeft, in Atchin vrij gematigd, vooral in de bergstreken. Bij 't opkomen der zon staat de termometer nimmer hooger dan 70°, zelfs niet in de oostelijke landen. Maar hoewel de noordelijke- en westelijke bergbewoner zich vaak in 't morgenuur verlustigt bij zijn houtvuur: — sneeuw, hagel en ijs kent men er niet.

Het ligt in den aard der zaak dat de meer zuivere en koele berglucht gunstiger is voor de gezondheid van mensch en dier, dan de warme, vaak heete atmosfeer der zandvlakten en van de flanken der bergen, en dat het vlakke strand, waar moerasdampen vaak van schadelijken invloed zijn voor het leven, vooral wat de westkust betreft, in dit opzigt min gunstig bekend staan.

Hoewel de natuurlijke gesteldheid van den grond tot nog toe weinig bekend is, weet men toch met zekerheid dat de noord- en westkust zeer bergachtig is, 't geen van uit de zee op vele plaatsen trotsche gezigten oplevert, te schooner naarmate het gebergte, gelijk

schier overal, met eeuwen oud geboomte of kreupelhout is begroeid.

Meer nog dan door 't geweld der zee aan de noord- en westkust ontweldigd is, heeft zij het Atchineesche rijk aan de oostzijde, door aanslibbing, vergroot en verrijkt; zoodat zich aldaar tal van aardlagen tot een nieuwen, vlakken bodem hebben gevormd, te vruchtbaarder naar mate de ziltige en salpeterstoffen daaruit verwijderd zijn. Over het algemeen bevat de gemengde zandgrond, die schier overal wordt aangetroffen, veel humus en is zóó vruchtbaar, dat de bemesting bijna overal overtollig is. Allerlei vruchten kunnen er met goed gevolg worden geteeld.

Weinig landen zijn zoo boschrijk als Atchin. De natuur schijnt hier vooral, zoo in de bergstreken als op het vlakke land, hare aloude wetten dienstbaar te hebben gemaakt om door lucht, wind, stroom gevogelte en andere middelen, het land als ware 't te dekken met reusachtig en klein geboomte, waaronder mensch en dier zich schuil houden tegen de hitte der zon en de eerste, zoolang de beschaving niet tot hem is doorgedrongen, al de sporen toont van een afgezonderd, schuw, zinnelijk, — met één woord, dierlijk leven.

De bergketen, welke Atchin verdeelt, schijnt een voortzetting te zijn van de uitgestrekte schakel de Bariesan, die hier en daar bergvlakken heeft, welke zich

van 1200 tot 3000 voet boven de oppervlakte der zee verheffen. De west- en noordkust vormen een uitgestrekt bergland, welks toppen, schier allen digt begroeid, een indrukwekkend gezigt opleveren. Hier en daar zich naar de zee uitstrekkend, vormen de bergreeksen verscheidene ruwe voorgebergten.

Meer bepaald zijn de Atchinsche gebergten bekend als volgt:

Aan de noordkust bevindt zich het Samalang gebergte, beginnende met 6400 voet hoogen vulkaan Ja Moeria, ook Goudberg of Koninginneberg geheeten en eindigende, met kaap Perlak of de Diamantkaap, in den 5000 voet hoogen Tafelberg. Dit gebergte draagt zijn naam naar den vuurspuwenden berg van Samalanga, die 6155 voet hoog is. Andere hooge toppen van dit gebergte zijn Mount Orphan en Mount Elephant.

Vrij gelijkloopend met de geheele westkust strekt zich het Pedir Daholi gebergte uit. Onmiddelijk van uit het strand verheffen zich als voornaamste toppen de Groene heuvel, tegenover het Zadeleiland, de Timbogaheuvel, de Boekit Koeali en een tweede Groene heuvel, bij Tampat-Tocan. Achter dit voorgebergte verheffen zich de Goenong Tampat-Tocan en nog oostelijker rijzen de toppen van den Abong-Abong en den Loesé fier omhoog. De vulkaan Batoe-Gapit in 't gebied der Bataks, is bekend door de massaas zwavel, die hier

gevonden worden en tot vervaardiging van buskruit strekken.

't Is ligt na te gaan dat Atchin's uitgestrekte gebergten, die zich zoo nauw aan de west- en noordkust aansluiten en schier een bolwerk aan die zijden vormen, een groot aantal kapen tellen. Van de hoofdstad de westkust volgend, vinden wij de Ooedjongs, (hoeken of kapen,) Flat, Side, Daway-Saban, Barbaproah, Tjenani, Praeng, Tjelloeng, Boebocan, Tripah, Radja of Felix, Ria, Telapoe, Bata-Pleja, Laboen, Kamarang, Moeki, Telapoe, Toewang en Batoe-Itam.

In het noorden zijn merkwaardig de kapen: Koningspunt, Atchin-hoofd, Batoe, Pedir, Kroeg-Rija, Batoe-Poetih, Pedir, Radja, Pasangan, Gumgumma, Samawoi en de noordoostelijke Diamantpunt of Perlak.

Aan de vlakke oostkust zijn de voornaamste: de kapen Prauwila, Biang en Langsa.

Het Atchineesche rijk wordt door een menigte rivieren doorsneden. De meeste zijn, volgens de gesteldheid van den bodem, korte bergstroomen en kustrivieren, die meest allen oost- of westwaarts een weg in zee vinden. Slechts enkele strekken zich diep landwaarts uit.

Voor zoover men weet heeft de Langsa den langsten loop. Zij doorstroomt de oostkustvlakte des rijks en valt bij kaap Kocala-Langsa in de baai van Langsa.

Meer merkwaardig is de rivier van Atchin. Deze ont-

springt aan de noordwestelijke helling van den Ja-Moeria, heeft een korten loop en stort zich met drie mondingen in zee. De middelste, de eigenlijke hoofdstroom, heeft bij hare uitstrooming een breedte van omstreeks 100 meter en eene diepte van 6 tot 10 meter, doch de ingang is zeer ontdiep. Groote schepen moeten wel een uur, — kleinere, b. v. schoeners, een half uur van den wal verwijderd blijven. Op niet zeer verren afstand van de hoofdstad is de landing gemakkelijker. De westelijke monding van de Atchin heet Koeala-Gigi, — de oostelijke Koeala Marassa. Beiden hebben nog minder diepte dan de hoofdrivier.

De riviertjes aan de westkust, welke dus allen in den Indischen Oceaan vallen, zijn de Langei, de Tape, de Oenga, de Diah, de Weilah, de Koeala-Batoe, de Mangin, de Laboean-Hadji, de Asahan, (welligt de grootste van het rijk,) en de Bakoengan, die mede een belangrijk stroomgebied heeft.

Aan de noordkust, dus uitstroomend in de straat van Malakka, vindt men de Patoe, de Pedir, het riviertje van Gigian en andere, wier namen niet genoemd worden.

De oostkust heeft een aanzienlijk aantal kreekjes en riviertjes. Met namen zijn bekend: de Djoeah-Laoet, de Simpang, de Olim, de Edi, de Passir-Poetih en de Rowan. De Langsa is veel uitgestrekter en de zuidelijkste. Ook deze rivieren vloeijen uit in de Malakka-Straat.

Deze rivieren zijn, als vele andere en verscheidene bergmeeren, (maar die tamelijk onbekend zijn), door altijd groen geboomte en grazige velden omzoomd; zoodat de natuur op vele punten de schoonste gezigten aanbiedt op die ongerepte en statige wouden en prachtige landschappen, te midden waarvan de breede en vaak diepe stroomen zich, dikwijls met onweerstaanbare magt, een weg banen.

De Indische zee, de straat van Sumatra en de Golf van Bengalen vormen op vele plaatsen golven, baaijen en zeeboezems, die echter meerendeels niet bij name bekend zijn.

De voornaamste aan de westkust zijn: de baai van Karong-Raba, van Diah, van Barbawi, van Rigas, van Soesoe en van Bakoengan.

Aan de noordkust vindt men: de baai van Pedir, van Boerong, van Merdoe en de Samoi-baai.

Aan de oostkust is vooral merkwaardig: de baai van Langsa.

Voor de koopvaardij en scheepvaart zijn deze zeeboezems, gelijk ook verscheidene havens, die bij de plaatsbeschrijving zullen worden opgegeven, zeer belangrijk. Er zijn er evenwel onder, waar wind, stroom of ondiepte den toegang belemmeren. Dat ze door de kustbewoners maar al te dikwerf tot schuilhoeken voor hunne rooftogten strekken is algemeen bekend.

De noordoostkust heeft schier geene havens, terwijl de zee er bezaaid is met zandbanken en ondiepten. De natuur schijnt hier hare aanslibbing gestadig voort te zetten.

De voornaamste eilanden, welke tot het Atchineesche rijk behooren zijn de volgende:

De straat van Bengalen wordt gevormd door de noordelijkste eilanden Waij en Malora, (tusschen welke de straat Malakka is) en de eilanden Bras, Middel-Eiland, Nassi en Tjintjin.

Van hier de westkust volgende vindt men eerst, in dezelfde groep, de eilanden Batoe en Gamir en verder Kloewang, de Roesa-eilandjes, Zadel-eiland, Batoe-Roesa, Limpan, Riah, Kalso, Ketjil, Tjinting (zuidelijk) Rangas, Rosam en Pase. De genoemde eilanden liggen allen van 5°55′ tot 4°30′ Noorderbreedte.

Tusschen 3°35′ en 3°50′ N. B. liggen de eilanden Kajoe, Batoe-Tongkat, Doea en Moengki.

Ver van deze Kusteilanden, tegenover het zuidelijkste gedeelte des rijks, ligt nog het groote eiland Si-Maloe of Poelo-Babi, (Varkens-eiland, Hog-island) dat mede tot Atchin gerekend wordt.

Aan de noordkust, in de straat van Malakka, zijn geene eilanden.

Van de voortbrengselen, bij de algemeene beschouwing van Sumatra reeds opgegeven, komen een groot

deel voor in het Atchineesche rijk. Wij hebben reeds opgemerkt dat het land bergachtig, de grond vruchtbaar en de warme luchtstreek hier zeer dragelijk is. Kan het anders dan dat de natuur hare mîlde gaven hier rijkelijk uitstort?

Aan het rijk der delfstoffen worden vooral edele gesteenten, goud, koper en zwavel ontwoekerd. De plantengroei ontwikkelt er een buitengewone kracht. Ofschoon nog weinig produkten van den europeschen moestuin derwaarts zijn overgebragt, worden toch vele smakelijke tuinvruchten aangekweekt. Boomvruchten zijn er velerlei en zeer menigvuldig. De sago-palmen en kokosvruchten strekken tot verkwikkend voedsel, gelijk mede bamboesknoppen, ananassen, bananen, mangistans en andere. Van de indische landbouwvoortbrengselen levert de grond hier vooral peper, rijst, katoen, tabak, ajuin enz.

Atchin is zeer rijk aan de nuttigste dieren, zooals: rundvee, (van betere soort dan in de meeste tropische gewesten,) en paarden, klein van bouw, maar zeer vlug en moedig; zoodat de Engelschen die in grooten getale plegen aan te koopen en vooral naar Madras uitvoeren. Voorts heeft men er overvloed van herten, geiten, zwijnen, gevogelte, wild en visch; waarom de rijsttafel hier minder noodwendig en algemeen behoeft te zijn als elders in Indië.

Van de vroeger vermelde diersoorten wordt de olifant

in Atchin in grooten getale aangetroffen, tot schade vaak voor de uitgestrekte rijstvelden, waarin talrijke kudden wilde olifanten wel groote verwoestingen aanrigten. De tamme olifant daarentegen doet groote diensten tot het trekken en dragen van zware lasten.

Gelijk bij de meeste natuurvolken zijn ook hier landbouw, jagt en visscherij de oudste middelen van bestaan. De gesteldheid van den grond en de gelegenheid des lands geven er dan ook alle aanleiding toe.

De land- en tuinbouw zijn vooral belangrijk. In de pepercultuur munten de Atchineezen uit. De rijstbouw, ofschoon die in Pedir even als de aankweek van betelnooten zeer aanzienlijk is, schijnt niet geheel in de behoeften des lands te voorzien, zoodat van Nias invoer van dat artikel plaats heeft.

Tabak en katoen worden voor eigen gebruik geteeld; koffie slechts op enkele plaatsen voor den uitvoer. — Boom- en aardvruchten zijn overal menigvuldig te bekomen.

De veehoederij is op vele plaatsen in goeden staat. De jagtlust is den Atchinees als aangeboren. Met kris en klewang of piek gewapend, of ook wel met donderbus of geweer, zijn ze steeds tot den aanval gereed. Daar, waar een nieuwe nederzetting of kampong gevestigd wordt, is de jagt te meer noodzakelijk, tot verdrijving van wild gedierte.

De visscherij langs de kusten is zeer aanzienlijk, vooral wat de vangst van een soort van makreelen betreft, die men met onze haringvisscherij vergelijken kan en soms ook verbazende hoeveelheden oplevert.

De Atchineezen zijn ervaren zeevaarders. Hunne togten bepalen zich evenwel hoofdzakelijk tot de naburige gewesten, inzonderheid wanneer de oogst gunstig is geweest. Hun zonderling gebouwde schepen zouden voor uitgestrekte reizen ook niet geschikt zijn.

De kunstvlijt der bewoners is niet onaanzienlijk. Verscheidene kunsten en handwerken worden uitgeoefend. Zelfs worden van katoen, zijde, zilver en gouddraad kostbare stoffen vervaardigd, die tot doeltreffende kleeding ten nutte van de verschillende kasten worden verwerkt. Reeds vóór een aantal jaren werden schietgeweer, lillo's of lange draaibassen door de inlanders zelven vervaardigd. Krissen, sabels en spiezen, die altijd bloot gedragen worden, zijn de meest algemeene wapenen, met welker zamenstelling men van oudsher bekend was.

De handel der Atchineezen is op verre na niet zoo bloeijend als in vroegeren tijd; toch is hij nog van veel belang. De sultan heeft zich het monopolie des handels hoofdzakelijk toegeeigend, en wat hij in 't groot doet, doen de hoofden van districtren onder den titel van Panglima, Datoe of Radja in 't klein. Heerschzucht

en geweld zijn bij hen gewoonlijk de moeders van den rijkdom. Niet slechts met Europeanen en Amerikanen, maar ook met Zuidaziatische volken staat men in handelsbetrekking. Voor een groot deel is de handel nog ruilhandel. Nogthans zijn Spaansche matten zeer gewild. Hun eigen munten zijn zeer eenvoudig. De voornaamste artikelen van invoer zijn: katoenen- en zijden stoffen, lakens, zout, (1) ijzer, opium, glas en fabriekwaren en uitgevoerd worden: aanzienlijke massaas goud en verder edelgesteenten, zijde, betel, bezoïn, kamfer, zwavel en, wat wel 't eerst had mogen vermeld worden: peper (2).

Sommigen beweeren dat het rijk verdeeld wordt in — niet minder dan 200 districten en dat bovendien nog enkele Vorstendommen aan Atchin of liever den Sultan, schatpligtig zijn. Schoon deze opgaaf niet boven allen twijfel verheven zal zijn, is het echter wel aan

---

(1). Wel hebben de Atchineezen ook hun zeezout-bereidingen, maar hun zout schijnt van flauwer smaak te zijn dan dat van elders.

(2) De uitvoer van peper is zoo aanzienlijk dat verscheidene havens der kustlanden (die het eigenlijke Atchin van de nederlandsche districten Singkel en Bahros afscheiden, en afzonderlijke kleine staten vormen) onder den naam van Peperhavens bekend zijn. Zij heeten Telok-Gloempang of Poelo-Ariga, Analaboe, Kwalla-Batoe, Soesoe, Mangin, Laboan-Hadjie, Mukkie, Assahan-Bakongong, Taroemon en Poelo-Samak. Men schat de massa peper, die hier jaarlijks wordt opgeleverd, op niet minder dan 150000 pikols, d. i: 9375000 kilo.

te nemen dat een groot aantal districtshoofden, als zoo vele kleine despoten, gezag voeren.

Aan een regelmatige verdeeling des lands, gelijk die bij beschaafde volken geordend is, valt hier niet te denken.

De onbekendheid met het rijk maakt het den plaatsbeschrijver, zijns ondanks, gemakkelijk. Hier volge slechts het weinige wat men met zekerheid weet.

Atchin, Atsjin of Atsjeen, de hoofdstad, ligt aan de drie-mondige uitstrooming der rivier van dien naam en dus geheel in het noorden des lands. Van de zee af gezien ligt zij achter een bosch van platanen, palmboomen en bamboesriet verscholen. Zij is gebouwd op de uiterste helling van 't boven vermelde gebergte, zoodat de achterste huizen zich boven de voorsten verheffen.

Die zich deze stad voorstellen als overeenkomstig de steden van beschaafde volken, bedriegen zich zeer. De huizen, op palen gebouwd en met atap gedekt, zijn zoo klein en onaanzienlijk, dat ze eigenlijk weinig meer dan hutten zijn.

De haven van Atchin heeft sedert onze vestiging op Sumatra veel aan diepte verloren. De bedrijvigheid van scheepvaart en koophandel is er nog meer verminderd. Zeldzaam werpt de Europeaan daar het anker uit. Van de kusten van Malabar en Coromandel loopen er de meeste schepen binnen.

Wanneer de rivier tijdens den hoogen waterstand buiten hare oevers treedt, wordt de stad als in een moeras herschapen, wijl al de straten, — indien men de ongeplaveide doorgangen aldus noemen mag, — onder loopen en de gemeenschap der bewoners van uit hun steltenhuizen alleen wadend en half badend kan plaats hebben.

Het merkwaardigste gedeete der stad is de koninklijke kraton, of de verblijfplaats van den Sultan. De Kraton ligt midden in de stad, aan den middelsten riviermond. Om zich van zulk een kraton een goed denkbeeld te vormen is de lezing van het artikel „de Kraton van Djokja" door H. C. Rogge, welke nauwkeurige beschrijving door een uitvoerige plattegrondteekening is opgehelderd, zeer aan te bevelen (1). Wij kunnen niet voorbij hier, tot regt verstand onzer lezers een paar mededeelingen des begaafden schrijvers aan te halen. „Indien we ons den kraton als een paleis hadden voorgesteld, dan hebben we ons blijkbaar zeer vergist. Het is een verbazende uitgestrektheid, meer dan een uur in den omtrek, in het midden waarvan het eigenlijk verblijf van den vorst is gelegen. Het is een stad op zich

---

(1) Volks-Almanak, voor het jaar 1873, uitgegeven door de Maatschappij: tot nut van 't algemeen.

zelve, met gebouwen en pleinen, met tallooze straten of wegen. Hier en daar ziet men kleine kanalen en vijvers. Links en rechts ontwaart men kampongs en lusthoven. Men moet op dit terrein goed den weg weten, om er niet te verdwalen. Men bedenke dat de kraton ongeveer 15000 menschen binnen zijne muren bevat. Een weinig eerbied ook voor die muren (benteng), die de geheele vierkante oppervlakte (3600 voet lang en 2400 breed) insluiten. Ze hebben een hoogte van 14 voet en hier en daar een dikte van 15. Aan de vier hoeken zijn bastions met wachttorens. Rondom den geheelen muur loopt een gracht en van binnen is een aarden wal aangebragt, waarop hier en daar een stuk geschut. Dit laatste echter alleen tot sieraad, want de stukken, die bovendien niet van het laatste model zijn, zijn vernageld. De kraton is dus een sterkte, die verdedigd kan worden, en werkelijk voor jaren in den opstand van Dipo Negoro, — schoon vruchteloos — verdedigd is. Wat het fort betreft, ('t ligt aan een der hoeken van den kraton), zoo het dienen moest om in ons vaderland een of ander zwak punt tegen den invallenden vijand te verdedigen, dan zou men verstandig handelen met het hoe eer hoe liever op te ruimen." Wanneer men de honderden gebouwen poorten, stallen, werkplaatsen, wijken enz., waaruit deze kraton bestaat en waarvan de lijst in ge-

meld jaarboekje niet minder dan 46 nummers telt, in aanmerking neemt, zal men van deze residentie des Sultans ongetwijfeld een te grootsch denkbeeld vormen. De schrijver wijst u evenwel gedurig op den zeer vervallen toestand des kratons en zeker overdrijft hij niet. Volgens 't getuigenis mijner kinderen, die dezen kraton kort geleden bezochten, is het grootste deel der gebouwen haveloos en bouwvallig en geeft het geheel een indruk van diep gezonken grootheid.

Atchins Sultan mag in de laatstverloopen maanden zijnen kraton wel versterkt hebben, (waaraan trouwens niet te twijfelen valt,) zal die eenigzins bestand zijn tegen de krachtige aanvallen, waartoe de tegenwoordige krijgskunst den militair van beschaafde natiën in staat stelt. Een schrijver van onzen tijd getuigt toch dienaangaande: „de koninklijke kraton heeft wel een aanzienlijken omvang, doch de gebouwen binnen den vervallen ringmuur bewijzen allen dat de vroegere luister van het Atchineesche rijk jammerlijk is verbleekt. De wallen zijn in eenen slechten staat, en de stukken geschut, waarmede zij zijn beplant, zijn van hunne rolpaarden afgewenteld en in den grond nedergezonken. De twee stukken kanon, die koning Jacobus I van Groot-Brittanje aan den toenmaligen Sultan ten geschenke gaf en die voor korten tijd nog aan den ingang van den kraton prijkten, zullen den schrik en de ellende,

die het ver dragend geschut van den nieuwen tijd onder de bewoners van al die houten hutten en bamboesloodsen, in weerwil van de acht schansen, die volgens sommigen de stad omringen, aanbrengt, wel niet kunnen weerstaan.

In de nabijheid van den kraton is de moskee van Atchin. De woningen van den eersten Rijksbestuurder en die der talrijke andere beambten, priesters, bijwijven en werklieden des Sultans zijn zeer waarschijnlijk, als elders, in den kraton.

De bevolking van Atchin's hoofdstad kan niet met juistheid worden opgegeven. Zij bedraagt vrij zeker geen 20000 zielen. Vrij zeker bevindt zich het aanzienlijkste, althans een zeer groot gedeelte der bewoners in den kraton, met welke stad, — en welligt de geheele magt des Sultans, zoo men 't noemt, staat of valt.

Rondom de hoofdstad liggen drie kleine districten. Zij ontleenen hun naam van het aantal gemeenten tot elk behoorende. Het oostelijk van de stad gelegene district bevat 26, het zuidelijke 22 en het westelijke 25 Moekims of Sagi's, die in 't maleisch Kotta's genoemd worden en te zamen het noordwestpunt des rijks uitmaken. Dit is dan ook het oorspronkelijk gebied van Atchin. Geheel door zee en gebergten ingesloten was het vooral in vroegere dagen, bij nog meerdere onbekendheid, geschikt tot een roofnest bij uitnemendheid.

De hoofdplaats van het eerste district is Silang, van het tweede Roedorp, aan den berg Ja-Moeria en van het derde Moekim-Poetih. De districts-hoofden hebben daar natuurlijk hunne woonplaats.

Thans volge een beknopt overzigt van de voornaamste plaatsen aan de west-, noord- en oostkust.

Het eerst vinden wij de kampongs Langei, aan een riviertje van dien naam, Koerong-Raba, een belangrijke kampong, met een weg naar de hoofdstad en uitgestrekte rijstvelden, en Sedoe, een zeer veilige maar kleine havenplaats. Kloeang mede een goede ankerplaats, die door het eilandje van dien naam gedekt wordt, is bekend door den uitvoer van peper, die hier menigvuldig geteeld wordt. Deze kampong heeft een bergweg naar de hoofdstad. Tapeh ligt aan het riviertje van dien naam. Twee uren bezuiden Kloeang ligt Lambosoi, een zeer uitgestrekte kampong, in welker nabijheid de Siddo-haven ligt.

Verder volgt Poelo Rosa en daarna Oenga, aan het riviertje Oenga, met sierlijke rijstvelden en pepertuinen aan de helling van 't gebergte, maar gevaarlijke riffen aan het strand, en ten zuiden van het Zadeleiland Diah, een kleine peperhaven, mede aan een gelijknamig riviertje.

Barbawi is een kleine kampong, aan die baai; Telok-Kroeë, met veel peper- en een weinig rijstteelt, heeft een goede anker- en landingsplaats.

Na de kleine peperhaven Patti vinden we Telok-Gloempang, met peper- en rijstkultuur, Ranoe, een vervallen kampong en Rigas, bloeijend door zijne schoone rede en landingsplaats, met zeer goede huizen; een rijken veestapel en een weg naar de hoofdstad, die evenwel hoogst moeijelijk moet zijn.

Tien mijlen zuidwestwaarts ligt de maleische negerij Analaboe, zijnde een uitgestrekte schoon gelegene kampong, bij Kaap Karang, met talrijke houten gebouwen, door boschjes met vruchtboomen overschaduwd en een weg naar Atchin. Weinig belangrijks hebben de kampongs Pangsah; Ketapang, Tenoeng en Weilah, de laatste aan het riviertje van dezen naam, en Boeboean, op die Kaap. Senagoen, Troeng, Tadoe, Trepah, Marbau en Sinagan zijn klein. In de nabijheid van het rooverseiland Rio ligt Koeala-Batoe, een peperhaven aan 't gelijknamig riviertje en berucht door roofzucht en verraad der bevolking.

Meer zuidwestwaarts aan de kust ligt Soesoe, een der voornaamste kampongs des rijks, aan de baai Soesoe, met een haven, groote houten huizen en veel vervoer uit het binnenland.

De kleine peperhavens Noord-Telapoe, en Mangin, aan 't gelijknamig riviertje, hebben weinig beteekenis. Laboean-Hadji, aan de kleine rivier van dien naam, heeft een haven en veel pepercultuur.

Verder volgen de kampongs Moeki, zeer ruim gebouwd, Sawang Sukoelat, Zuid-Telapoe en Sama-Doea. Belangrijker is Tampat-Toean, de voornaamste peperhaven, ook voor de zuidelijke kampongs Asahan, Terbangan, Sinaboe en Bakoengan. Telak-Roekan is met een weg aan den laatstvermelden kampong verbonden. Asahan, aan die rivier, vroeger aanzienlijker, heeft thans, even als Baroe en Tocah, weinig gewigt. De laatste plaats aan de westkunst, Bakoengan, ligt aan de rivier van dien naam en heeft een belangrijken veestapel, maar minder handel dan voorheen.

Aan de noordkust is al aanstonds zeer merkwaardig Pedir, met een goeden haven aan de rivier Pedir. 't Is de hoofdplaats van het aloude rijk van dien naam, dat vroeger Atchin onder zijne magt had, maar thans schatpligtig is. Deze plaats telt omstreeks 3000 inwoners, die veel peper en rijst verbouwen.

Hierop volgen Gigiang, Pekan-Baroe en Pekan-Lama, aan een riviertje, dat een sterk bevolkte streek doorloopt; verder Boerong, Asjer Laboe, aan gelijknamige riviertjes, Sawang en Mardoe, Samalanga en Pasangan, de kleine kampongs Kloempang-Doea, Kroeng, Kogoea en Djoengka, Samoi of Telok-Samoi, aan het riviertje Samoi, is bewoond door omstreeks 4000, wegens roof en verraad bekende inwoners, die hierdoor hun handel grootendeels hebben vernietigd. In de nabijheid van de

Diamantkaap liggen Tjanda, Paser, met 1000 zielen, Marassan en Kerti.

De lage oostkust, (van de Diamantkaap beginnend,) heeft weinig bewoonde plaatsjes. Djoeah-Laoet, Simpang-Olim en Edi liggen aan de riviertjes van dien naam. Edi is de hoofdplaats van dat gebied en heeft veel rijkdom door den peperhandel en uitvoer ook van paarden, runderen en buffels, maar veel te lijden van Simpang-Olim, alwaar een Atchineesche nederzetting is, die zich, namens den Sultan, aan allerlei gruwelen en roof schuldig maakt.

Praoe Ilah is een aanzienlijk visschersdorp.

Telagi, bij kaap Biang en Koeala-Langsa, aan de monding der Langsa-rivier, hebben niets merkwaardigs, even als de kampong Seroewei, aan de Tamiang-rivier, die den grens vormt tusschen het Atchineesche rijk en dat van Siak.

Thans gaan we over tot de beschouwing van het Atchineesche volk.

Volgens de mededeelingen van enkele schrijvers, die den sluijer welke over den toestand van Sumatra's bewoners verspreid ligt min of meer hebben opgeheven, zijn de Atchineezen hoogst waarschijnlijk afkomstig

van kolonisten, die zich uit Voor- en Achter-Indië 't eerst in het noordelijkst gebied hebben gevestigd. 's Volks uiterlijk voorkomen schijnt hiervoor te pleiten. De Atchineezen hebben een slanke, rijzige gestalte en donkerbruine kleur, zwart haar en levendige, donkere oogen.

Hier en daar komen in gestalte en huidkleur afwijkingen voor.

De kleeding der mannen is vrij gelijk aan die der Arabieren, die zich in grooten getale in Indië, ook op Sumatra, hebben gevestigd. Hun kaal geschoren hoofd bedekken ze met een swahl, tot een tulband ineen geslingerd. Terwijl velen, gelijk de Maleijers, een langen doek als een sjerp over de schouders dragen en overigens het bovenlijf ongekleed houden, kleeden anderen zich in badjoe's, die van voren open zijn. Een groot stuk lijnwaad wordt gewoonlijk bij wijze van een sarong om den middel geslingerd, waaronder ook nog wel een korte wijde broek gedragen wordt. De vrouwen dragen insgelijks badjoe's en lange onderkleeding, doch loopen blootshoofds of slechts gedekt met een lossen doek. Aan de kleeding onderkent men den meerderen of minderen rijkdom. Wit linnen, bont katoen of zijde, — en voor de Hoofden met gouddraad doorweven, zijn de stoffen, waaruit de kleedingstukken worden zamengesteld; ze zijn altijd van inlandsch maaksel.

De woningen der Atchineezen zijn van hout en bam-

boesriet gebouwd, met palmbladeren of rietsoorten gedekt en daar, waar overstroomingen of onveiligheid zulks vereischen, veelal op paalwerk verheven. Ze zijn evenmin van meubelen en sieraden voorzien als die der overige Sumatrasche stammen.

Volgens vroegere en latere schrijvers en de lessen der ervaring, welke de Nederlanders in hun verkeer met de Atchineezen hebben ontvangen, is dit volk het meest bedorvene op Sumatra. Het toont in alles, wat ons van zijne zeden, gebruiken en instellingen bekend is, een ontwikkeling van zondige eigenschappen tot zeer hoogen graad, een chaos van verwarring en ongeregtigheid, een zedelijk verval, zóó groot, dat men het naderend einde van zijn, zich zelfvernietigende magt, verwachten kan.

In schier geen enkel opzigt ontwaart men bij de Atchineezen eenig bewijs van oorspronkelijken eenvoud en goedheid, aan menig Indischen volksstam, in weerwil van buitenlandschen invloed en lotwisseling eigen gebleven. Alles, wat het volksleven betreft, is er vermengd met bestanddeelen, van andere volken en volksstammen ontleend en dat wel meest in ongunstige rigting. De godsdienst, — (dit woord wordt al zeer algemeen leugenachtig en misverstaan gebezigd!) de eerdienst der strandbewoners onder de Atchineezen is een verbasterd Mohamedisme. Men gist dat de Arabier Sjah

Jumal Alam dit derwaarts heeft overgebragt, en wel ongeveer anderhalve eeuw vóór de Javanen met Mohamed's leer bekend werden. Vóór dien tijd volgden ze den heidenschen eerdienst van Brahma, toen, naar het schijnt, op Sumatra algemeen, gelijk o. a. blijken kan uit de overblijfselen van den hindoeschen tempel, welke nog te Boetar, in het rijk van Deli, aanwezig is. De bewoners der binnenlanden zijn nog heidenen.

Indien de zuiverste bestanddeelen van Brahma's leer of Mohameds leefregelen 't meest geëerbiedigd waren geworden, 't karakter en de zeden van de Atchineesche stammen zouden zich in beter licht voordoen. Maar 't schijnt dat bij deze hoogst zinnelijke naturen overal de schaduwzijden van beider stelsels het meest van invloed zijn geweest.

Hanengevechten en hazardspel, opiumschuiven en betelkauwen, arak-drinken en dobbelen zijn aan de orde van den dag. De Atchineezen zijn letterlijk aan een en ander verslaafd; zelfs de Mohamedaan onder hen, voor wien sterken drank en hazardspel volstrekt verboden zijn, niet uitgezonderd.

Bovendien wordt de wellust in al hare schandelijkheid schaamteloos gedreven en wat voor bijna 40 eeuwen Sodom en Gomorra schandvlekte, vernietigt, ten huidigen dage nog, al wat menschelijk is in die menschen van Atchin!

Tot de verdere beschrijving van hunne geaardheid en zeden mogt de pen wel veelmaal als met bloed bevochtigd worden. Verregaand valsch en achterdochtig heerscht bij hen nergens onderling vertrouwen; zoodat een gemeenschappelijk zamenwerken tot heilrijke doeleinden daar niet gevonden wordt. 't Behoort tot de gewone verschijnselen dat personen, districten of volksstammen elkander verraderlijk aanvallen, uitplunderen en berooven, — met de meeste bloeddorst en laaghartigheid bejegenen en alles te vuur en te zwaard vernielen. Meermalen geschieden deze invallen der wederzijdsch oorlogzuchtige staten door aanhitsing en onder aanvoering van een trotsch inlandsch vorst of roofzuchtig Arabier, die al de gruwelen, aan den oorlog en hun landaard eigen, niet ontzien, als maar hun lage zelfzucht voldoening mag vinden. 't Is hoofdzakelijk om deze redenen dat verscheidene kleine Atchineesche Staten zich reeds met hunne Hoofden onder de bescherming hebben gesteld van het Nederlandsch gezag. Niet deze bescherming, maar het tegendeel, zouden ze vinden bij hun eigen rijksbestuur.

De Sultan of koning van Atchin, bij de inlanders *taankilo* (meester) genaamd, regeert als erfelijk oostersch despoot. De hoofden der kasten of standen en der verschillende stammen en districten, waarin land en volk verdeeld worden, zijn hem dus onbepaalde gehoorzaamheid ver-

schuldigd. Wel wordt zijn magt eenigermate beperkt door dien zijner rijksgrooten, maar zijn Rijksbestuurder, die schier alle magt uitoefent, weet met list en sluwheid (en door meer verstandsontwikkeling te krachtiger), hem te sterken in boos opzet, — zijne inkomsten met sluw geweld te vermeerderen, — zijn reeds verzinnelijkt leven nog meer in de strikken der ongebondenheid te verwarren. Zóó weet de eerste dienaar zich onontbeerlijk te maken voor den meester des rijks!

Het monopolie van den handel is, gelijk reeds is aangemerkt, grootendeels in handen des sultans. Zelfs moet zich dit uitstrekken tot de levering van buskruit, vuurwapenen en ander oorlogstuig en verhaalt men, dat door of van wege den sultan zelven oorlogen tusschen verschillende stammen worden voorbereid en aangehitst, ten einde voordeel te trekken zoo door de verstrekking dier oorlogsmiddelen als door de fnuiking der magt van de oorlogvoerende partijen, die dan te minder in staat zijn in verzet te komen tegen zijn eigen wanbestuur. Dit mag wel heeten een zeer misdadige toepassing van den misdadigen stelregel: „het doel heiligt het middel!"

En indien dit aan landgenoot en onderdaan geschiedt, — wat zal dan wel den vreemde worden aangedaan? Waarlijk, 't is niet te verwonderen, dat zulk een regeering tegenover andere volken zich schuldig maakt aan de meest trouwelooze handelingen, die zij niet

slechts oogluikend maar met welgevallen gadeslaat, ja, zelf daarin voorgaat en aanmoedigt met alle begunstiging van sluwheid en bedrog, bloeddorst en wreedheid.

In hooge mate trotsch en laatdunkend en door dwaze inbeeldingen zich zelf verheffend, is de betrekking van de aanzienlijke tot de lagere kasten, — van den meerdere tot zijn mindere, onder de Atchineezen diep ongelukkig, een bron van 't bitterst wee, een oorzaak van veelsoortige ellende. En waar die trots zich doet gelden jegens den vreemdeling, daar wordt geen middel ontzien om aan het snoodste verraad voedsel — en de onmenschelijdste wreedheid gevolg te geven.

Ongelukkig dus de koopvaarder, wiens ranke kiel, op verborgen klip, of bank of strand vastgeraakt, — de brandende, loerende oogen die van af den begroeiden heuveltop of van den oever hem volgen, niet ontkomen kan! Hij kan zich verzekerd houden na weinig oogenblikken door de laaghartigste en meest roofzuchtige strandjutters der wereld overvallen, geplunderd, welligt vermoord te worden, of in zegetogt als slaaf weggevoerd en verkocht te worden. En waar 't ontzag voor meerdere magt de hand van dit woest geweld al terughoudt, — daar is schier geen bemanning van een handelsvaartuig bij magte zich te vrijwaren van al die listen en lagen, die de sluwe Atchinees weet aan te wenden om haar te bedriegen en te bestelen.

Verschillende oorzaken hebben zamengewerkt om het karakter der Atchineezen tot den diepsten grond te bederven. In hooge mate oorlogzuchtig hebben de verwoestende oorlogen steeds voedsel gegeven aan al de ruwheid, welke de krijg zulke woeste horden vooral bijzet. De natuur zelve staat in dat boschrijke bergland den inboorling ten dienste, — als de listige slang en den sluwen tijger. Bosschen, bergkloven en naburige eilanden, meerendeels bewoond door minbeschaafde volken, begunstigen het verbergen van den roof. — De veelwijverij, bron, als zij is, van velerlei verwikkeling in het volksleven en die alle genoegens en opleiding van een gelukkig familieleven buitensluit, geeft gedurig en te meer aanleiding tot kinderroof, tot het verkoopen zelfs van 't eigen kroost. De uitmergeling van den mindere door de meerdere werkt dit ook maar al te zeer in de hand. — Het gebruik van sterken drank, door Europeanen, (waarschijnlijk door Nederlanders!) op Sumatra bekend geworden en zóó veelvuldig derwaarts aangevoerd, dat een der belangrijkste zeeboezems van 't geheele eiland onder den naam van Brandewijns-baai is bekend geworden, is ook in Atchin, als voor elk volk, met name in de warme luchtstreek, een oorzaak van verderf en ellende. 't Vele gebruik van opium vermeerdert nog de zinnelijkheid, de woede van den boozen hartstogt en de verdooving der kracht tot hetgeen waarlijk goed en schoon is.

Bovendien is dit rijk een toevlugtsoord voor menig fortuinzoeker, die, in strijd met eer en geweten, zich hier vestigde, om misbruik te maken van de heerschende dwaling en verdeeldheid en zich door list en laag schatten te verwerven; terwijl anderen, wegens onwaardig gedrag uit hun vaderland gebannen, of wegens te wachten straf gedeserteerd, hier wapens smeden tegen een gezag, 't welk ze eerbied en dank verschuldigd zijn. Zoo zijn er in 't Atchineesche rijk tal van Arabieren en andere Aziatische fortuinzoekers, die hun meerdere beschaving, uit fuig eigenbelang, hebben dienstbaar gemaakt om aan de inbeelding en trots van den inboorling voedsel te geven en hem tot ontrouw en den krijg op te wekken. Door den invloed ook van Europesche uitgewekenen moet de oorlogstaktiek der Atchineezen zelfs verbeteringen hebben ondergaan, tot onberekenbare schade van den handel in den Indischen Archipel. Zelfs gelooft men — en, helaas! niet zonder grond, — dat een Nederlander, — gelijk de onwaardigste der Grieken weleer, — uit vaderlandsche dienst gedeserteerd, thans heult met den vijand, door Atchins vorst en volk te sterken in hun vooroordeel tegen Nederland, in hun trouwloosheid ten aanzien van plegtig gesloten overeenkomsten, in hun zucht om onze koopvaarders te verontrusten, — te sterken in hun waan als zou Nederland, — ontzien, geëerbiedigd en geacht

bij andere volken, — niet bij magte zijn zich te handhaven in zijn regt, — niet bij magte zijn door de kracht der wapenen een roofnest uit te roeijen, het onregt te sluiten en de vruchten der beschaving, als elders op Sumatra, ook in het Atchineesche rijk over te brengen!

Wat hier van zij, zal de toekomst leeren; — en men behoeft geen profeet te zijn om te voorspellen, dat deze toekomst de energie en den heldenmoed van Nêerlands dappere zonen niet beschamen zal!

Vestiging van het Nederlandsch gezag in Atchin en aanleiding tot den oorlog.

De vroegste geschiedenis van Sumatra in het algemeen en van Atchin in 't bijzonder liggen in het duister. Slechts hier en daar moeten overleveringen eenig licht geven, maar voor 't minst is dit licht in nevelen gehuld.

Met zekerheid wordt evenwel vermeld dat de beroemde Venetiaansche reiziger Marco Paolo op het einde der 13e eeuw Sumatra bezocht heeft. Zijn berigten zijn echter tamelijk verward. Sedert het jaar 1506, toen Alvaro Talezzo den weg ter zee derwaarts gevonden had, reisden meer Portugeezen derwaarts en sloten met de inlanders handelsovereenkomsten.

In 1596 betraden Nederlanders 't eerst Sumatra's strand, onder aanvoering van onzen beroemden zeevaarder Cornelis Houtman, die in 1599, op een tweede reis, in de haven van Atchin verraderlijk werd vermoord. Dit verhinderde evenwel onze vestiging aldaar niet, want in 1601 werden den Nederlanders door den Koning of Sultan van Atchin verschillende voorregten toegekend, welke overeenkomsten later, in tegenwoordigheid van twee aanzienlijke Atchineezen, te 's Gravenhage werden bevestigd.

Met de verdrijving der Portugeezen van Sumatra door de onzen werd ons gezag aldaar zeer versterkt, met name sedert de in bezitneming van Padang, in 1666, waar sedert onze hoofdmagt is gevestigd geweest.

Geen Europeesche Staat, zelfs Engeland niet, heeft zoo veel invloed op Sumatra kunnen erlangen als Nederland.

Wij geven hier geen geschiedenis van ruim twee eeuwen, om dien invloed, met al zijn dobberingen van lief en leed, voor te stellen. Alleen zij aangemerkt dat in 1824 de Engelsche bezitting Benkoelen aan Nederland werd afgestaan en dat wij hierdoor de heerschappij bekwamen over alle zuidelijke en middelste deelen van het eiland. Bij dat traktaat beloofde Engeland dat het nimmer weer kantoren op Sumatra

vestigen zou of verdragen sluiten met inlandsche vorsten, opperhoofden of Staten aldaar.

't Ligt niet in het bestek van dit boekje, na te gaan in hoeverre de Britten in dit opzigt, direct of indirect, hebben getoond mannen van hun woord te zijn. Wij volgen liever, met het Regeeringsverslag aan de Tweede Kamer der Staten Generaal voor ons, wat ten aanzien van onze betrekkingen en van de aanleiding tot den oorlog met het Atchineesche rijk met zekerheid kan worden vermeld.

In 1819 was een traktaat gesloten tusschen Engeland en Atchin, waarbij uitsluitend aan de Engelschen den handel met dit rijk werd verzekerd. De vruchten van die overeenkomst schijnen evenwel zeer gering te zijn geweest; althans reeds in 1824 werd door het Britsche Gouvernement op zich genomen dat verdrag te wijzigen tot de bloote termen van vriendschappelijke toelating in de havens.

In verband tot de ophouding der Britsche belangen en de optreding van het Nederlandsch gezag op Sumatra, waarvan boven gemeld is, nam ons Gouvernement de verpligting op zich om den handel der Europeesche magten tegen Atchin te beschermen.

Het bleek eerlang, o. a. in 1827, uit de overeenkomst met den Sultan van Siak, dat onze invloed toenam. Dit was evenwel 't geval niet met Atchin. Reeds

in 1828 konden Nederlandsche schepen op Atchin niet onaangetast handel drijven dan onder Noord-Amerikaansche of Engelsche vlag. Zelfs werden de Atchineesche zeeroovers nog stouter. De westkust van Sumatra werd gedurig onveiliger. De Atchineezen, ofschoon steeds de natuurlijke vijanden van de Padries, hielpen dezen om ons te beoorlogen en in 1829 het Nederlandsche fort Tanapoli te overrompelen, aldaar alles te plunderen en de gouvernementsgebouwen te verbranden, welke bezittingen evenwel door onze Padangsche soldaten hernomen werden.

De betrekking van den Sultan van Atchin tot naburige Staten, die min of meer aan hem schatpligtig waren, maakte het vaak moeijelijk voor ons gezag om met deze Staten of Staatjes overeenkomsten te sluiten of om de bescherming over deze, op hun verzoek, te aanvaarden. Dit bleek al aanstonds bij het sluiten van een contract met den Radja van Troemon, 't welk men als een voormuur tegen de Atchineesche zeerooverij beschouwde.

Intusschen werd deze rooverij nog stouter; zelfs plunderde men in 1831 een Amerikaansch schip. Nederland was, volgens 't contract van 1824, wel verpligt de veiligheid der koopvaardij aldaar te handhaven, maar 't bleef hier bij een lijdelijk toezien, zoodat de Amerikaan-zelf korte wetten maakte en Qualla Batoe duchtig

tuchtigde. Wij lieten, ook in dezen, de handen slap hangen en zoo bleef het een dobberen tusschen pligt en schijnbaar belang, tusschen willen en niet durven; een toestand, waarin met het volste regt het zwaard had mogen beslechten, maar waarin men slechts de pen bezigde, — om, zij 't ook onwillens, zijn kleinheid aan Atchin te openbaren en de zaken gedurig meer te verwarren.

Geen wonder dat de Atchineezen in 1831 overal aan de kust den baas speelden, zee- en landroof pleegden, Baros tot een stapelplaats vormden voor hun ingesmokkelde goederen, ons 't eiland Nias ontnamen, daar een uitgebreiden slavenhandel voerden, Poelo Mansalar tot een waar rooversnest maakten, zich schier geheel van den peper- en verderen handel meester maakten en ons afbreuk op afbreuk toebragten op Tappanolie, Natal en Ayer Bangies. Sommige eilanden bewesten Sumatra werden door Atchins roof, wiens magt steeds stouter werd, geheel ontvolkt.

Tot fnuiking van al dat onregt werden door de bevoegde magt 150 militairen bij 't Indisch Bestuur aangevraagd, maar 't is niet gebleken dat daaraan gevolg gegeven is!

De Atchineezen, hierdoor te meer trotsch en brutaal, verstoutten zich zelfs, in 1836, 's lands civiele schoener *Dolphijn*, o. a. beladen met *f* 30000 aan zilver- en

kopergeld, tusschen Padang en Natal, te nemen en naar hun hoofdstad op te brengen.

En noch de zending van de korvet *van Speijk*, noch van den schoener *Circé* vermogten iets in ons voordeel uit te werken. Mensprak met vrij hoffelijke taal, in plaats van met geschut; zoodat de ƒ 30000 in 's Sultans schatkist bleef, — het kind van den vermoorden gezagvoerder des schoeners niet uitgeleverd werd en het schip zelf — (althans wanneer de Sultan ditmaal niet loog!) verbrand!

In 1838 waren we genoodzaakt een kruistogt te ondernemen, ten einde Baros tegen de aanrandingen der Atchineezen te beveiligen. In 1840 hadden ze den moed zich te Singkel te vestigen, dat ze direct versterkten met blokhuizen en batterijen; — welke voordeelen door de onzen evenwel spoedig werden ontnomen.

Na onze expeditie naar Singkel toonden de Atchineezen meer eerbied voor ons gezag, maar dezè was, door de vermindering van onze zeemagt aldaar, in 1848 al weer dermate verminderd, dat ze op nieuw een aanslag tegen Singkel waagden en zich in 1851, bij de Banjak-eilanden aan roof en moord schuldig maakten. Onze expeditiën en nauwere aansluiting met den Radja van Troemon handhaafden op nieuw ons gezag.

De Atchineesche havens bleven steeds onveilig. Nu eens, als in 1844, kwam Engeland, — later, in 1851, Frankrijk deswege met Atchin in botsing.

Ook nu weer bleek het, als vroeger, dat de duisterheden in onze betrekking tot den roofstaat, voortvloeijende uit het contract van 1824, nog niet tot klaarheid waren gebragt.

De Peperhavens waren intusschen magtiger geworden en de districtshoofden daar schier onafhankelijk, zoodat het gezag van den Sultan van Atchin nog meer begon te tanen. Hij zocht dus heil bij Frankrijk en zond den Atchinees Sidi Mahomed naar den toenmaligen President der Republiek. Zelfs ontving de Sultan in 1853, van Napoleon, Keizer geworden, met den terugkeer van een Atchineesch gezant een kostbaren sabel ten geschenke.

Wekte de wetenschap hiervan bij ons Gouvernement meerdere waakzaamheid? — Althans het aanknoopen van betrekkingen met den onmagtigen Sultan wordt nutteloos geacht, — hem wordt kennis gegeven dat het Nederlandsch gezag nu en dan een schip zal zenden tot beveiliging van onzen peperhandel, — aan den Gouverneur van Sumatra's westkust wordt meerder magt verleend tot vereffening van geschillen in dezen.

De eerste jaarlijksche togt naar de hoofdstad Atchin werd in 1855 ondernomen door de oorlogsbrik *de Haai*.

Merkwaardig is het rapport, dat dienaangaande in het Regeeringsverslag voorkomt. Er blijkt ten overvloede uit, hoe de Sultan zich door list, trots en koude hoffelijkheid deed kennen. — Gelukkig werden de pogingen tot vergiftiging en overrompeling verijdeld. Volgens 't rapport van den kommandant van „*de Haai*" was de ontvangst zijner bemanning in andere havens voegzaam; op sommige plaatsen legde men zelfs vreugde aan den dag. Zeker is deez' togt belangrijk geweest voor onze kennis van bepaalde toestanden te Atchin.

In 't volgende jaar werd het fregat *Prins Frederik der Nederlanden* gezonden, met het succes dat de Sultan beter te spreken was en zelfs zijn verlangen betoonde om met ons op goeden voet te komen. 't Bleek evenwel dat hij, omstreeks denzelfden tijd, in een jegens ons vijandigen geest schreef aan den Gouverneur van Singapore, die hem evenwel aanried zich ten onzent goedschiks te betoonen.

't Gelukte dan ook den 30 Maart 1857, bij welke gelegenheid Zijner Majesteits stoomschip *Amsterdam* voor Atchin ankerde, dat een traktaat met den Sultan gesloten werd, waarvan de hoofdpunten waren: toelating van wederzijdsche onderdanen tot handel, scheepvaart en verblijf: tegengang van zeeroof, — afzien van alle vroegere wederkeerige reclames en erkenning van den

Gouverneur van Sumatra's westkust, als vertegenwoordiger der Indische regeering.

Dit traktaat heeft niets gebaat. 't Bevatte ook geen spoor van eenig streven, om voortaan gevolg te zullen geven aan onze verpligting, in 1824 jegens Engeland op ons genomen.

't Was slechts een verbond van vriendschap, — en wat beteekent zulk een verbond tegenover een staat — als Atchin!

Reeds in 1861 was onze tusschenkomst weer noodzakelijk, wijl twee schepen van den Radja Oedah, varende onder Nederlandsche vlag, waren genomen en naar Atchin opgebragt. Onze bemoeijingen in dezen leidden evenwel tot niets; er kwam evenmin van de teruggave der schepen als van de uitbetaling aan den Radja. Ontrouw en list kenmerkten ook hier des Sultans handelwijs.

Aan de oostkust van Sumatra hadden we middelerwijl met niet minder verwikkelingen te kampen, deels met Engeland, welks handel ons daar veel naijver betoonde, deels met Atchin. Door het traktaat van 1871 werden die met Engeland voor goed beslecht.

Onze hernieuwde vestiging op Siak, een vrucht van 't aanhoudend verzoek des Sultans van dat gebied en in ons belang tegenover vreemde mogendheden noodzakelijk, was een doorn in 't oog van Atchin. Ver-

scheidene kleine Siaksche districten toch hadden moeten bukken voor den indringenden Atchinees en, dit juk moede, haakten ze te meer naar naar onze bescherming. Wel scheen het in 1862, alsof de Sultan van Atchin tot minnelijke schikking geneigd was, — maar 't was weer niets dan schijn. Zijn voorstel tot grensregeling bleek geen ernst te zijn.

Onze vestiging in het gebied van Siak werd, in verband tot de magt des Sultans van dit rijk niettemin voor goed geregeld. Hierdoor werd de Souvereiniteit van Nederland en Siak langs de geheele Oostkust erkend van af eigenlijk Siak tot den noordelijken grens van Temian, met uitzondering van Assahan en eenige door dit rijk bestuurde kleine landschappen.

Atchin wilde zijn vermeend regt op de vroeger geroofde kleine Staatjes niet prijs geven.

In 1863 poogde het Deli en Langkat te hernemen dat door de onzen van Riouw verijdeld werd.

Assahan en Serdang werden tegen ons opgezet en Batoe-Bara beschoten, terwijl de Nederlandsche vlag van de vestingen woei, — het eiland Kampie had alles te lijden van Atchineesche zeeroovers, — op ons grondgebied werd stoutweg moord gepleegd, — en dat alles zonder dat onzerzijds het minste gedaan was, wat door het volkenregt of door de strengste billijkheid kon worden gewraakt. Door ons gouvernement werd met de

meeste lankmoedigheid gehandeld; het wenschte den oorlog steeds te vermijden.

Maar langer kon dit ook niet duren. 't Vermoorden van twee Chineezen te Temian, in Siak, door Atchineezen, en de stoute bedreiging onzer landschappen, door Assahan en Serdang, gaven hiertoe aanleiding. Onze expeditie, in 1864, uitgaande van Riouw, bewees hoeveel invloed wij kunnen uitoefenen, wanneer een vaste wil zamengaat met beleid en krachtsbetoon. Het doel der expeditie werd, zonder bloedvergieten, volkomen bereikt. De versterking der Atchineezen op het eiland Kampie werd geslecht, — te Temian verving de Nederlandsche vlag de Atchineesche en twee der schuldigen aan den moord van de Chineezen werden gestraft. Ons gezag werd hierdoor versterkt, 't geen meer dan eens bleek bij de beteugeling van geweldenarij in staten, buiten het gebied van Atchin.

De uitroeijing van den slavenhandel op Sumatra's westkust, — edel doel voor een Christenstaat, — bleef evenwel hoogst moeijelijk. Maleijers, van Atchin afkomstig, wisten aldaar met behulp van eenige omgekochte hoofden, onderlinge oorlogen te verwekken, roof, moord en brandstichting te veroorzaken, — alleen met het doel om zoo velen mogelijk in slavernij weg te voeren. Bij plotselinge overvallen drongen zij in de onbewaakte kampongs en maakten zich onder anderen meester van

een tal van kinderen, om hen in Atchin, tot het meest onzedelijk doel, als slaven te verkoopen. Zelfs verstoutte zich de Atchinees Tocko Saïd, om namens den Sultan schatting in te vorderen en werden versterkingen opgeworpen om zich te handhaven! De rijks stoomboot *Reinier Claeszen*, gesterkt aan boord met een detachement infanterie, wist, na eene vruchtelooze poging, Nias van den slavenhandel te zuiveren en verder werden ook in andere opzigten de weerspannelingen gestraft.

Sedert 1868 begon men meer de noodzakelijkheid in te zien tot krachtiger handeling, ook op de veelvuldige klagten uit Engeland over Atchin's zee-, strand- en menschenroof. Toen dus weer velerlei ontrouw gepleegd en, in 1870, in de haven van Edi, zelfs op schepen die de Nederlandsche vlag voerden, geschoten was, werden in 1871 de stoomschepen *de Marnix* en *de Djambi* uitgezonden naar Edi en Atchin, tot handhaving van ons gezag.

De Atchineesche staat Deli verzocht dringend onder onze bescherming gesteld te worden en de hoofden op den regteroever van de Temian-rivier (ons grondgebied) gaven ondubbelzinnig blijk van hunne vreugde, dat voortaan door meer oorlogschepen hun rust en veiligheid zouden worden gewaarborgd. Het bleek bij dit bezoek te Edi dat in die streken steeds 1000 man be-

schikbaar waren, om, onder een eigen radja, wanneer deze hiertoe slechts lust heeft, tegen een zijner naburen te vechten, want de Sultan van Atchin geeft hiertoe altijd verlof „mits kruit en kogels leverende tegen goede betaling!"

Onze expeditie moest dienen om den Sultan te overtuigen van den goeden wil van ons gouvernement, tot de erkenning van zijn gezag, ook in die staten, welke zich liever onder onze bescherming zouden willen stellen. De Sultan had zich slechts te verbinden tot staking der rooftogten en het waken voor de veiligheid van den handel in zijn gebied, op de eilanden en ter zee. Den 27 September 1871 kwamen de twee Rijksbestuurders, als vertegenwoordigers van den onmondigen Sultan, (1) met drie Rijksgrooten aan boord van de *Djambi* en twee dagen later werden de gezagvoerder, de kapitein ter zee Koopman en gevolg, met passend ceremonieel bij den Sultan ontvangen. Had bij het eerste bezoek de 1e Rijksbestuurder, de Arabier Habieb Abdul Rachman een zeer trotschen toon aangeslagen en hoog opgegeven van zijn verblijf in Turkije en de vriendschap van Atchin met dat rijk, met Engeland en Frankrijk; — bij de tweede zamenkomst scheen alle onweer

---

(1) De toen 16jarige Sultan is een neef van den vorigen Sultan, wiens beide zonen gestorven waren, ongeveer gelijktijdig met hun vader.

van de lucht en de aanvankelijke argwaan plaats te hebben gemaakt voor vertrouwen en welwillende gevoelens.

En toch bleek, weinige maanden later, dat Atchin zich tot Engeland had gewend, om raad en hulp tegen Nederland! Is er met zulk volk in der minne wel iets te beginnen?

Op nieuw werd door verschillende landschappen, aan Atchin onderhoorig, onze bescherming en ons gezag ingeroepen, als eenig middel om rust, orde en veiligheid deelachtig te worden. Onze positie tegenover zulke aanzoeken was bijzonder moeijelijk. Wij konden ze niet afwijzen, zonder de wanordelijke toestanden, waaraan wij een einde moesten maken, te bestendigen, want Atchin zelf was volkomen onmagtig, of onwillig, om de orde te handhaven.

Weer volgde bij eene aanschrijving dd. 24 April 1872 van onze Regeering, die Atchin nog altijd wilde sparen en handhaven tegenover zijne met goed regt opgestane districten, aan den Gouverneur Generaal, om in vredelievenden geest met Atchin te onderhandelen, gelijk reeds zoo dikwerf was geschied, maar thans met aanduiding dat men, bij volharding van den Sultan in meergemelde euveldaden, tot ernstige maatregelen zou moeten overgaan. Hiertoe werd in Mei een tweeden togt met de *Djambi* naar Atchin gedaan. De 1e Rijks-

bestuurder was afwezig; men vertrok dus zonder het doel der reis te hebben kunnen bereiken. Men vernam evenwel bij die gelegenheid dat de Sjabander van Atchin, Panglima Tibang Mohamad, naar Poelo Penang gevlugt was, omdat de 1e Rijksbestuurder hem naar het leven stond. Ook bij deze gelegenheid werd ons gezantschap door kleine Staten uitgenoodigd dat Nederland de bescherming over hen aanvaarden zou.

Den 31 Augustus 1872 werd op nieuw besloten dat een gezantschap naar Atchin zou gaan, onder directie van den resident van Riouw. Nog vóór zich dit van zijn last kweet, vernam gemelde resident van den Sjabandar Mohamad, dat de Sultan geslingerd werd door twee partijen; aan het hoofd van de eene, de Arabische partij, stond de 1e Rijksbestuurder Rachman; — aan de andere, Nederland zoo goed gezind, de Sultan. Later werd deze mededeeling nog versterkt en toegelicht door een gezantschap Atchineezen te Riouw, 't welk pertinent verklaarde „dat de Sultan en zijne partij het Nederlandsch-Indisch gouvernement zeer genegen zouden zijn en dat hij zich zeer gaarne van den 1en Rijksbestuurder, die naar den Sultan van Turkije was, zouden ontslaan. Deze toch, deed met zijn partij al het mogelijke om den Nederlandschen invloed te weeren, en de partijschap gaf tot de ergste woelingen aanleiding."

Op last van de Indische Regeering werden de At-

chineesche gezanten van Riouw per stoomschip *Marnix* naar Atchin teruggebragt, Singapore en andere havens aandoende, waar de Atchineesche beambten, volgens hun voorgeven, brieven van den Sultan hadden af te geven.

En nu kwam het hoogst sluw en verraderlijk gedrag dezer rijksgrooten weer, echt Atchineesch, aan het licht. Terwijl de gezanten, (dus lezen wij), nog te Riouw waren, vernam de Indische Regeering dat in het begin van Januari een afgevaardigde van den Sultan van Atchin naar het Fransche gouvernement was afgezonden om hulp en bescherming te vragen. De gezanten, door den resident met dit berigt in kennis gesteld, toonden zich ten hoogste verbaasd en verzekerden dat de Sultan aan die zending geen deel kon hebben gehad en dat van zijn stempel misbruik moest zijn gemaakt.

En terwijl nu die havens, op reis met de *Marnix*, werden bezocht, ontving de Indische Regeering, uit allezins vertrouwbare bron, omstandige berigten, die nader nog bevestigd zijn, omtrent bezoeken, door de Atchineesche gezanten gedurende hun verblijf met de *Marnix* te Singapore, afgelegd bij de agenten van vreemde mogendheden aldaar, om hun het voorstel te doen tot het sluiten van traktaten tusschen hunne gouvernementen en Atchin, omdat Atchin door Nederland bedreigd werd.

Behoefde er meer licht op te gaan over al de sluwheid en list van 't Atchineesch bestuur? Waarlijk, de *Marnix* had wel iets van het Trojaansche paard; — maar hier kwam de ontdekking van 't verraad wat te vroeg. De Vice-President van den Raad van Indië, (zoo lezen wij verder,) werd diensvolgens als Gouvernements-Commissaris met vier oorlogsschepen naar Atchin gezonden, om opheldering en rekenschap te vragen en de betrekkingen tusschen Nederland en Atchin op behoorlijken voet te regelen, opdat voortaan geene moeijelijkheden meer zouden rijzen, en om, wanneer Atchin weigerde voldoende opheldering en de noodige waarborgen voor eene goede verhouding tot Nederland in het vervolg te geven, den oorlog te verklaren.

Het vertrek van den Gouvernements-Commissaris is, met het oog op de bovenbedoelde handelingen van de Atchineesche gezanten, zooveel doenlijk bespoedigd. Tevens is een bekwame krijgsmagt bijeen gebragt om den Gouvernements-Commissaris op den voet te volgen. Men hoopte door de vertooning van aanzienlijke strijdmiddelen voor Atchin aan de vertoogen van onzen Commissaris nog meer klem te kunnen bijzetten en eene minnelijke schikking alsnog te bevorderen.

Tot het laatste oogenblik heeft dus onze Regeering geduld geoefend en naar eene vriendschappelijke schikking met Atchin gestreefd, welk doel der expeditie dan

ook met zoo vele woorden in de instructie voor den opperbevelhebber was omschreven: „om, bij onverhoopte mislukking der pogingen van vredelievenden aard, des noods door kracht van wapenen, de bestuurders van het rijk van Atchin te noodzaken om te voldoen aan de hun door den Gouvernements-Commissaris te stellen eischen."

Atchin heeft echter geweigerd opheldering te geven, en daarop is, den 26 Maart 1873, de oorlogsverklaring gevolgd; eene oorlogsverklaring, gewettigd door het volkenregt, en volstrekt noodzakelijk voor de handhaving van ons gezag in Indië.

Naschrift.

Sedert de oorlogsverklaring hebben zich verscheidene stemmen doen gelden om Neêrlands regt tot dezen oorlog te logenstraffen en den oorlog-zelven als ontijdig en roekeloos voor te stellen. De hoek, waaruit deez' wind waait, behoeven wij niet aan te wijzen. Sprekers en schrijvers, die zich in dezen zeer ligtzinnig, zwaarmoedig en stoutmoedig jegens ons Gouvernement hebben geuit, mogen zelf beslissen in hoeverre opregte vaderlandsliefde de drijfveer is geweest van hun hard vooroordeel.

Die onpartijdig oordeelt, zal om het aanvankelijk mislukken ter beteugeling van Atchins overmoed aan het welslagen hiervan voor 't vervolg niet wanhopen. Indien onze voorouders na den eersten onspoed de handen terstond slap hadden laten hangen, wat zou er van ons volksbestaan geworden zijn? — — En heb-

ben de nederlagen die de onzen op Bali en Boni eenmaal moesten lijden, de zegepraal onzer wapenen aldaar belet? Vóór dat men er dus op uit is een stroom van moedeloosheid door 't Neêrlands hart te doen gaan, diende men de geschiedenis te raadplegen en te erkennen welke magt wij tegen den bekenden roofstaat ontwikkelen kunnen!

Is het waar, dat onze magt tegen Atchin ontoereikend zou zijn? — Nederlanders, laat u dit niet wijs maken. De Atchineezen hebben nimmer meer dan twee of drie schepen van onze Marine gelijktijdig voor hunne kust gezien, — maar welhaast zullen ze van dertig meerendeels oorlogsschepen de vlag zien wapperen, schepen wel toegerust en uitmuntend bemand. De aanblik hiervan zal, reeds vóór eene landing beproefd wordt, hun overtuigen dat het nu, eindelijk, ernst zal worden, — een ernst, die niet zonder invloed zal zijn op het gemoed van hen, die meenden ons door verraad te verschalken.

Is het verstandig, — is het vaderlandslievend onze magt, in gedrukt geschrift nog wel, als zoo luttel voor te stellen en zoodoende zelfs 's vijands overmoed aan te zetten? Waarlijk, een onzer tijdschriften had wel regt op het voorbeeld van onzen de Ruijter te wijzen en hem woorden ter bestraffing van zoo dwaze en schuldige handelwijs in den mond te leggen!

Daar zijn er die voorgeven dat wij Nederlanders te

weinig bekend zijn met het Atchineesche rijk, om het met goed gevolg te beoorlogen.

Maar weten de zwaarhoofdige beoordeelaars in hoeverre in dezen de wetenschap ontbreekt — of niet ontbreekt, bij ons Gouvernement? Is het denkbaar dat 's lands oorkonden, sedert den moord van Cornelis Houtman door Atchineezen, in 1599, geen licht zouden geven voor de tegenwoordige operatie? En wanneer nog voor weinige jaren, van Gouvernementswege, 't aangrenzende Rijk van Siak werd opgenomen, zou dan Atchin, welks verhouding dit nog meer noodzakelijk maakte, onbekend zijn gebleven? Dit is niet te denken. Maar het ligt voor de hand te gelooven dat de Regeering van hare kennis in dit geval geen andere mededeeling geeft dan aan desbevoegden en die in de expeditie tegen Atchin regtstreeks betrokken zijn.

Men heeft ons volk trachten diets te maken, dat de oorlog tegen Atchin voor Nederland te gevaarlijker zou worden, omdat de Sultan van Turkije niet gedoogen zou dat de Mohamedaansche geloovigen op Sumatra's noordkust door ons, bewoners van een Christelijken staat, zouden worden bestreden! Maar men vergat daarbij dat de Sultan van Turkijë met regt „een zieke man" genoemd wordt, die zich waarlijk in buitenlandsche verwikkelingen niet behoeft te mengen. De jongste tijdingen hebben dan ook reeds bevestigd dat de voor-

gewende hulp van Turkije niets dan een verzinsel is geweest. Hij heeft genoeg zijn eigen pak te dragen! En wat betreft de godsdienst van Mohamed: — de Nederlanders zijn jegens haar werkelijk vrijgevig genoeg, — getuige de vrijheid, welke men den Arabieren in Oost-Indië steeds veroorlooft; — eene vrijheid die in hare gevolgen zelfs de ontwikkeling van ons Christelijk zendelingwezen hier en daar schijnt te belemmeren!

Verder hoort men gedurig van geheimen onderstand, welke Engeland aan Atchin verleenen zou. Maar ook in dit opzigt oordeelt men vlak tegen de waarheid in. Met volkomen voorkennis en goedkeuring van Groot-Brittanje en in het belang des handels, ook van dit rijk, wordt de oorlog tegen Atchin, en tegen Atchin alleen, ondernomen. En waar een Engelsch handelaar, sluiksgewijs, 't al mogt ondernemen om uit winstbejag vuurwapenen in Atchin in te voeren, — (bij wat oorlog geschieden zulke handelingen niet?) daar houdt reeds onze blokkade een waakzaam oog en zulks getuige eene aanhouding van de laatste dagen, niet zonder vrucht.

Weer anderen verzekeren dat onze regeering, met zoete woordjes bij Atchin's wanbestuur zou aandringen, om langs vredelievenden weg schikkingen te maken! Maar men moet geen kennis hebben van het Atchineesche volk, zoo trouweloos als geen volk ter wereld, om hieraan, zelfs in de verste verte, geloof te slaan.

Hoe zeer den vrede toegedaan en wars van bloedvergieten: — hier achten wij geen oplossing mogelijk zonder het zwaard. Als in de geschiedenis van menig volk blijkt ook in die van Atchin dat de maat van ongerechtigheid en wanbestuur aldaar dermate is gevuld, dat het volk er moet omkomen in zijn eigen ellende. En deze ellende schijnt mij de vingerwijzing te zijn (bij de trouweloosheid ons bejegend,) voor Nederland, om daar tuchtmeester te zijn voor dat Sodom der 19 eeuw, om daar leidsman te worden der Christelijke beschaving, die voor dat land, door de natuur zoo rijk begunstigd, maar door de zonde verdierlijkt, ook, als elders, ten rijken zegen moet wezen!

Gij vraagt: heeft Nederland regt hier toe?

Waarlijk niet minder regt dan de Atchineezen zelven, toen deze uit Voor- en Achter-Indië zich op Sumatra gevestigd hadden en het rijk van Menang-Kabou bemagtigden. Ware de ontwikkeling huns volks zoo gelukkig en zegenrijk geweest als ze in de daad diep rampzalig was, — ons volk zon evenmin aanleiding als regt hebben om Atchin den oorlog aan te doen. Maar nu onze ondernemende voorvaderen zich aldaar, zij het ook later, met hetzelfde regt als de Atchineezen vroeger, gevestigd hebben, — nu het gebleken is dat ons bestuur daar weldadig werkt voor wederzijdsch belang, en zoo menig kleine Staat Neêrland toe-

roept: „Kom over en help ons! help ons tegen de gruwelen der Atchineezen!" — nu de belangen van handel en beschaving zulks niet minder vereischen, — nu vrage men niet meer schouderophalend: „hebt gij regt o Nederland?" — maar stemme volmondig toe: „het is uw pligt uw gezag te handhaven, uw miskende vlag te doen eerbiedigen. Gij hebt geduld geoefend voor 't oog van de beschaafde volkeren, — laat u nu ook niet langer om den tuin leiden en u miskennen."

Atchin heeft Nederland gedwongen tot den oorlog; het zal ondervinden dat we niet met ons laten spotten. Wij zullen zegepralen. Ons leger, met geestdrift bezield, zal, onder aanvoering van den beproefden dapperen bevelhebber, den overwinnaar van Boni, toonen, dat de aloude heldenmoed niet van ons geweken is, en — wat liefde voor Koning en Vaderland vermag, tot handhaving van ons gezag en versterking van onzen invloed, tot bescherming van den handel en uitbreiding der beschaving.

De verdeeldheid in het Atchineesche gebied, — het belang van den handel, met name van den peperhandel, het reikhalzend uitzien van sommige stammen om eindelijk verlost te worden van den list en het geweld van Atchin's bestuur en sedert lang den roof van have en goed — zelfs van dierbare kinderen moede, zal het onzen dapperen te beter gelukken het doel der expeditie te bereiken.

Moge het aldus zijn!

Ieder, die het wel meent met Koning en Vaderland, hoopt toch vurig dat onze vereenigde land- en zeemagt hare roeping met gewenscht gevolg zal vervullen. Als dienaren voor 't welbegrepen belang des lands vervullen onze krijgslieden een hoogst gewigtige taak. Moge het bewustzijn van hoeveel belang hunne dapperheid en volharding zal zijn voor Nederland en Sumatra, voor handel en zeevaart, voor welvaart en beschaving hun steeds als de hoogste wijding van hun moeijelijke taak voor den geest staan! Mogen de wenschen van Vorst en onderdaan, voor het geluk der strijdenden ontboezemd, vervuld worden en het ook nu weer blijken hoe de Nederlandsche weldadigheid hare beste gaven niet terughoudt om hun levenszorg te verligten!

Mogen dus weldra de berigten van de zegepralen onzer wapenen in die verre gewesten tot ons komen! Moge het blijken, wat op goeden grond mag verwacht worden, dat Neêrlands vlag te goeden naam heeft, om door een roofstaat te worden besmet! en onze geschiedenis later leeren dat het kleine Nederland zijn groote bestemming lofwaardig vervult tot de beschaving van volkeren, die nog zuchten in de duisternis van veelsoortige ellende!

INHOUD.

BLADZ.

Een woord vooraf 3

Sumatra en zijn bewoners 7

Atchin en de Atchineezen. 23

Vestiging van het Nederlandsch gezag in Atchin en aanleiding tot den oorlog 54

Naschrift 79

Bij den Uitgever dezes is mede verschenen en alom verkrijgbaar gesteld:

Handleiding

TOT HET

INDISCH STAATSRECHT,

Appendix N°. I en II, in twee deelen.

Bevattende de voornaamste veranderingen, die gedurende de jaren 1868, '69, '70, '71 en '72 in het Indisch Staats- en Administratief-recht hebben plaats gevonden.

DOOR

M. A. POSNO.

Oud Oost-Indisch Ambtenaar.

Appendix No. I, Prijs . . . . . f 2,—
„ „ II. „ . . . . . „ 3,—

Ieder deel is afzonderlijk verkrijgbaar.